

ČÍSLO VYDANIA: 01/2022

elsa

The European Law Students' Association

Trnava

ISSN 1338 - 6603 (tlačená verzia)
ISSN 1338 - 4821 (online verzia)

Editoriál

V deň, keď píšem tento editoriál, mám po dlhšom čase voľný pracovný deň. Avšak pohľad z okna pre mňa nie je úplne radosný, vonku prší a aj teplota o dosť klesla. Aká irónia, však? Keď sme všetci mali plno školských či pracovných povinností, pretrvávali krásne slnečné dni. Ale i toto patrí k životu. Nemôže vždy všetko vychádzať podľa našich predstáv. Preto ak sa necítiš najlepšie či nemáš svoj deň, ver mi, že je to v poriadku. V tomto prípade si nezabudni dopriať chvíľu pre seba a vyplň si svoj čas rôznymi užitočnými aktivitami, ktoré ti zlepšia náladu. Zacvič si, stretni sa so svojim dobrým kamarátom/kamarátkou, choď sa prejsť do prírody, vypočuj svoj obľúbený podcast alebo si urob pohodlie so šálkou dobrého čaju či kávy a prečítaj si nasledujúce stránky časopisu, ktorý práve držíš v rukách.

V časopise sa môžete ponoriť do čítania rôznych tém. Jednotlivé články odbornej časti časopisu ťa prevedú problematikou otázky o povinnom očkovaní, aplikáciou práva na odpor v krízovej situácii až ku článku z kapitol z rímskeho verejného práva, kde sa tento krát pozrieme na postavenie ľudu v rímskej republikánskej ústave. Výber z článkov v študentskej časti časopisu je rovnako pestrý a preto verím, že si vyberie aj ten najnáročnejší čitateľ.

Prajem príjemné čítanie!

S pozdravom
Viktória Kološtová
šéfredaktorka

Corpus Delicti Časopis Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave

Redakčná rada

Šéfredaktorka:

Viktória KOLOŠTOVÁ

Zástupkyňa šéfredaktorky:

Bc. Adriana SLEZÁKOVÁ

Redaktori:

Radka KARELLOVÁ

Bc. Dominika KUCHÁROVÁ

Miriám LESNÁ

Viktória LUPTÁKOVÁ

Konzultantka:

JUDr. Monika MARTIŠKOVÁ, PhD.

Externé spolupracovníčky:

Mgr. Petra JANEKOVÁ

Interní odborní garanti:

JUDr. Katarína GEŠKOVÁ, PhD.

JUDr. Jakub LÖWY, PhD. LL.M.

JUDr. Mgr. Štefan SISKOVIC, PhD.

doc. JUDr. Eva SZABOVÁ, PhD.

Externá odborná garantka:

doc. JUDr. Alexandra LÖWY, PhD. LL.M.

Grafika:

Patrik ONDREJECH

Obálky:

JUDr. Filip JUROVATÝ

Patrik ONDREJECH

Adresa redakcie:

Časopis Corpus Delicti

Právnická fakulta

Trnavskej univerzity v Trnave

Kollárova 10, 917 01 Trnava

E-mail: corpusdelicti.tt@gmail.com

CORPUS DELICTI

Obsah odbornej časti

Ius resistendi a jeho aplikácia v krízovej situácii.....	4
Povinné očkovanie a doktrína zodpovedných súdov	7
Comparison of Slovak and Bulgarian Prison system.....	10
Ľud v rímskej republikánskej ústave	14

Časopis Corpus Delicti je evidovaný Ministerstvom kultúry SR pod evidenčným číslom EV 4594/12.

Vychádza na pôde Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave.

V júni 2022 vychádza dvadsiate tretie číslo obnoveného časopisu Corpus Delicti.

Zakladateľmi obnoveného časopisu Corpus Delicti boli: Mgr. Kristián Čechmánek, PhD., Mgr. Martin Császár, Mgr. Naďa Petříková.

Tlač zabezpečuje ExpresTlač, Kopčianska 15, 851 01 Bratislava.

Časopis vydáva ELSA Trnava, Kollárova 10, 917 01 Trnava v spolupráci s Právnickou fakultou Trnavskej univerzity v Trnave, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava.

Články v čísle 1/2022 editovali členovia redakčnej rady.

Odborné články v časopise Corpus Delicti podliehajú recenznému konaniu.

Vydané: jún 2022, IČO: 36 093 971, periodicita vydávania: dvakrát ročne.

V prípade, ak sa chcete stať súčasťou časopisu Corpus Delicti, napíšte článok v rozsahu 3 – 7 A4 (písmo Times New Roman, veľkosť 12, jednoduché riadkovanie) na ľubovoľnú tému, samozrejme, týkajúcu sa práva, za článkom uveďte použitú literatúru a dodržiavajte citačné pravidlá podľa STN.

Článok spolu s farebnou fotografiou Vašej tváre zašlite na e-mailovú adresu: corpusdelicti.tt@gmail.com

V prípade, že nás svojim článkom zaujmete, bude uverejnený v najbližšom čísle 2/2022 pre zimný semester ak. roku 2022/2023. Uzávierka pre číslo 2/2022 je 15.11.2022.

Príspevok musí byť recenzovaný. Redakcia si vyhradzuje právo článok upraviť čo do štylistiky a gramatiky, ako aj právo článok odmietnuť z kapacitných dôvodov.

Tešíme sa na Vaše príspevky!

Toto číslo časopisu vyšlo s finančnou podporou Elsa Trnava, Právnickej fakulty TU v Trnave a Advokátskej kancelárie GHS Legal, s.r.o.

Ius resistendi a jeho aplikácia v krízovej situácii

Autor: Matej Pevný

študent prvého ročníka bakalárskeho denného štúdia na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave

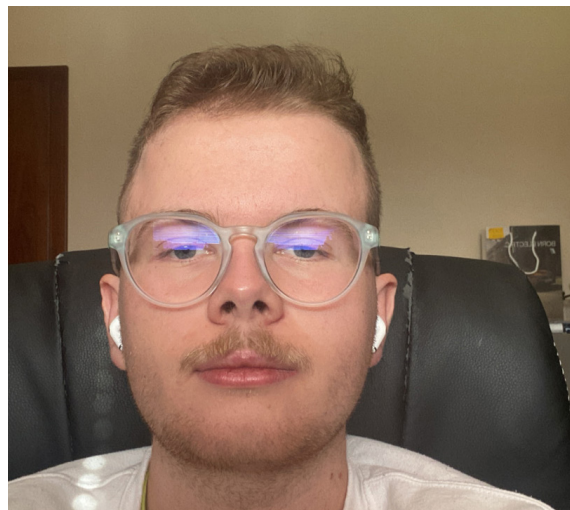
Pozn.: Článok recenzoval JUDr. Jakub Neumann, PhD., ktorý pôsobí na Katedre teórie práva a ústavného práva Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Za redakčnú radu Corpus Delicti recenzný posudok vypracovala Viktória Kološťová.

• • •

Slovenská republika je krajinou, v ktorej sa už takmer tridsať rokov tešíme z plodov demokratickej spoločnosti a právneho štátu. Ako národ sme si prešli rôznymi typmi režimov, ktoré boli založené na detailnej kontrole a poslušnosti ľudí dosahovanej častokrát prostredníctvom štátnej represie. Práve vďaka takýmto skúsenostiam z minulosti máme podľa nášho názoru silnejší a opodstatnenejší zmysel pre chápanie a úctu voči právam a slobodám, ktoré nám demokratické zriadenie a právny štát vo svojej podstate zaručujú. Z histórie, ale aj zo súčasného stavu spoločnosti vieme, že medzi ľuďmi sa vždy našli a nájdu skupiny, ktoré neschvaľujú koncepciu ľudskej rovnosti a svojím konaním sa snažia docieľiť rozdelenie spoločnosti do zriadenia, akého sme mohli byť svedkami napríklad počas Slovenského štátu v rokoch 1939-1945. Zákonodarca, resp. ústavodarca si dôležitosť možnosti priamej ochrany základných ľudských práv a slobôd v prípade nefunkčnosti štátnych orgánov uvedomil a v Ústave Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava“) preto priamo zakotvil právo na odpor, konkrétne v Čl. 32 tohto právneho dokumentu. Tomuto právu sa budeme venovať v nasledujúcej práci.

V prvom rade je dôležité uvedomiť si, že právo na odpor nesmie byť chápané ako primárny prostriedok s možnosťou univerzálnej aplikácie, práve naopak. Je dôležité ho chápať ako konanie ultima ratio s veľmi úzkymi aplikačnými pravidlami, keď všetky ostatné možnosti zlyhajú a na scénu nastupujú sily poslednej inštancie. V neposlednom rade ho tak chápe aj samotná Ústava, ktorá ako materiálny podklad pre aplikáciu tohto práva, poskytuje kumulatívnu hypotézu – znemožnenie činnosti ústavných orgánov a (zároveň) znemožnenie účinného použitia zákonných prostriedkov. Zatiaľ čo väčšina politických práv zakotvených v katalógu ľudských práv a slobôd Ústavy oprávňuje občanov k participácii na správe štátu, právo na odpor smeruje primárne k ochrane práv ako takých a do istej miery slúži ako garancia ich vykonávania.¹ Aplikácia prax tohto práva je veľmi ojedinelá. Zlý, resp.

¹ Čič, M. a kol.: *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. Martin: Matica slovenská, 1997.

(tendenčne) nedostatočný výklad môže zapríčiniť - pričom častokrát aj zapríčiňuje - že právo, ktoré bolo vytvorené za účelom ochrany demokratického a právneho štátu v situácii krajnej núdze po zlyhaní ostatných dostupných prostriedkov, je zneužívané na úplne iný účel. V našich končinách je týmto účelom predovšetkým získavanie politického kapitálu pre opozičné strany, prípadne plní funkciu akéhosi „pútača pozornosti“ v nadpisoch článkov konšpiračných novinových plátok.² Z uvedených dôvodov je nevyhnutné uvedomovať si situačnú mimoriadnosť, ktorá sa spája s aplikáciou tohto práva.

Je taktiež veľmi podstatné brať na zreteľ, že Ústava toto právo síce zakotvuje, avšak pri režime, ktorý by potláčal základné ľudské práva a slobody je, súdiac na základe skúseností z minulosti, ale aj na základe materiálneho podkladu fungovania takéhoto režimu, funkčnosť systému brzd a protiváh čisto iluzórna (takýto právny stav je de iure aj vyžadovaný k tomu, aby mohlo byť právo na odpor aplikovateľné). Ako príklad naplnenia skutkovej podstaty môžeme uviesť monsterprocesy s kulakmi v 50. rokoch minulého storočia, kde by sme funkciu prokurátorov, sudcov a vyšetrovateľov mohli prirovnáť skôr k predĺženej ruke výkonnej moci, v ktorých si tieto orgány vytvárali vlastné mechanizmy na porušovanie ústavných práv roľníkov. Pôvod týchto mechanizmov je síce možné čiastočne hľadať v jeho vykonávateľoch, ale samotná materiálno-ideologická podstata vytvorenia takéhoto aparátu sa nachádzala v jeho zadávateľovi, ktorým bola KSČ.³ Pomerne vhodným príkladom a dôkazom politizácie a ideologizácie súdnictva je článok genmjr. Dr. Jaroslava Kokeša s názvom „Za lepší rozhodování našich soudů“, ktorý bol publikovaný v periodiku Socialistická zákonnosť.⁴ Kvôli existencii takéhoto aparátu, ktorý môžeme pre účely tejto práce označiť za exemplárny, nebola možná reálna činnosť zákonných prostriedkov a ani ústavných orgánov, ktoré by tomuto konaniu zabránili prostredníctvom zákonného postupu, preto jediný spôsob, ako odstrániť takúto formu vlády je práve využitie práva na odpor a prostriedkov, ktoré toto právo poskytuje. Samotná formulácia Čl. 32, pre ktorú ústavodarca zvolil miesto frázy „kto by odstránil“ frázu „kto by odstraňoval“ však občanov nepriamo nabáda k aplikácii tohto práva ešte pred dokonaním

² Kašinec, R.: *Občan verzus štátna moc: Justičný omyl, občianska neposlušnosť, právo na odpor*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017.

³ Žanonyová, D. – Pevný, M.: *Príbeh Jána Adamata, posledného bošáckeho „kulaka“*. Zilina: Nenápadní hrdinovia, 2020.

⁴ Laclavíková, M. – Švecová, A.: *Praktikum k dejinám štátu a práva na Slovensku*. III. zväzok (1948-1989). Trnava: Typi Universitas Tyrnaviensis, 2019, s. 106.

takéhoto procesu (resp. počas jeho vykonávania), pokiaľ sú, samozrejme, splnené aj zvyšné dve podmienky aplikácie tohto práva.⁵ Práve včasné uplatnenie odporu môže predísť veľkým stratám na životoch. V neposlednom rade je vykonanie kontrarevolúcie, najmä z logistického hľadiska, pravdepodobne jednoduchšie ako vykonanie prevratu namiereného proti vládnucemu aparátu, ktorý má pre účely potlačenia revolúcie k dispozícii represívne zložky (prevažne armádu a políciu, avšak markantným spôsobom môže v tomto systéme figurovať napríklad aj spravodajská služba).

Pri aplikácii práva na odpor nám však vznikajú aj otázky a potenciálne problémy, týkajúce sa najmä toho, aké následky bude mať toto konanie v určitých situáciách a najmä kedy sa skutočne jedná o odpor chránený Ústavou a kedy sa jedná o občiansku neposlušnosť.

Prvý problém pri vymožitelnosti tohto práva teda spočíva najmä v tom, že aj pokiaľ bolo aplikované oprávnené (a de facto najmä kvôli tomu), tak pri neúspešnom odpore je takmer stopercentná šanca, že páchatelia takéhoto konania budú potrestaní minimálne trestom odňatia slobody na doživotie, pričom v extrémnych prípadoch je možné počítať aj s trestom smrti. Tento problém pramení najmä z toho, že v režimoch stojacich na štátnej represii sa vyskytujú prevažne ústavy fiktívneho charakteru, teda nedochádza k reálnej ochrane výkonu všetkých práv nimi garantovaných. Kvôli tomuto faktoru je minimálne na mieste predpokladať, že v trestnom konaní nebude s občanmi, ktorí právo na odpor aplikovali, zachádzané „v rukavičkách“ aj napriek tomu, že ich protištátne konanie požievalo ústavnú ochranu. Naskytá sa nám zaujímavá otázka, či revolucionári budú hľadiť na platný zákon a či by k takémuto konaniu nedošlo aj v prípade, že by preň existovala akási forma ústavnej opory. Podľa nášho názoru „primárnu vlnu“ revolucionárov tvoria ľudia, ktorí si sú vedomí konsekvencií svojho konania a pre realizáciu takéhoto konania nepotrebujú priamo právny podklad. Zvyčajne im stačí ich presvedčenie o správnosti svojich činov. Právny podklad však môže predstavovať dôležitý faktor, pokiaľ ide o „sekundárnu vlnu“ revolucionárov, ktorí síce schvaľujú konanie „primárnej vlny“ revolucionárov, no v priamej podpore, resp. participácii, im bráni strach z následkov takéhoto konania, prípadne im v takomto konaní bráni akási morálna bariéra, ktorej pozícia je upevňovaná práve zdanlivosťou, resp. potenciálnou protizákonnosťou takejto formy odporu.

Odborná literatúra spomína ďalší možný problém tohto prá-

⁵ Ibidem.

va vyplývajúci zo samotnej doktrinálnej definície, ktorú Ústava poskytuje a tým vytvára ďalší prvok primárnej hypotézy danej platnej normy- platné občianstvo SR. Podľa ústavnej definície totižto právo na odpor prináleží explicitne občanom SR.⁶ Takáto formulácia je čiastočne pochopiteľná, nakoľko samotná Ústava hovorí o pôvode štátnej moci v občanoch, a preto by bolo možné označiť za iracionálne poskytovať právo na odpor voči režimu človeku, ktorý nie je súčasťou takéhoto „riečiska prameňov štátnej moci“. Na druhej strane práve takáto formulácia môže podľa autora predstavovať problém, pokiaľ by sa vlády zmocnili príslušníci napríklad ultra-extrémistických hnutí, ktorí by chceli istej skupine ľudí (napríklad Rómom alebo homosexuálom) odobrať štátne občianstvo.

Považujeme za dôležité spomenúť, že práve nedobrovoľné odňatie štátneho občianstva je v priamom rozpore s Čl. 5 ods. 2 Ústavy. Takýto zákon, resp. akt by tým pádom bol nielen neprehliadnuteľne protiústavným, ale aj popierajúci fundamentálnu podstatu existencie a vzniku základných ľudských práv, ktorou je ochrana individuálneho subjektu týchto práv, teda občana, pred štátnou mocou. V momente, keď by sa v Slovenskej republike začala akokoľvek uprednostňovať ideológia (bez ohľadu na to, kto by bol „nepriateľom“ tejto ideológie) pred zákonom a právom, môžeme hovoriť o rozpade právneho štátu vo forme priamej deštrukcie princípov vyplývajúcich z Čl. 1 ods. 1 Ústavy. Vznik takéhoto stavu by taktiež bol v hrubom rozpore s ústavnou maximou iustitia regnorum fundamentum, nakoľko takéto očividné a vedomé porušenie princípu legality, resp. princípu obmedzenia verejnej moci a materiálnej spravodlivosti, je závažným útokom na samotnú materiálnu spravodlivosť, ktorá je pre podstatu a účel základných ľudských práv a slobôd mimoriadne dôležitá. V minulosti sme sa už s inštitútom nedobrovoľnej straty štátneho občianstva mohli stretnúť napríklad v § 18 ods. 2 písm. a) zákona č. 86/1950 Zb.,⁷ pričom sa zvyčajne aplikoval pri rozsudkoch v procesoch s tzv. „triednymi nepriateľmi“ (napríklad v rozsudku bývalého Najvyššieho súdu Praha sp. zn. To II 192/52). Treba podotknúť, že ustanovenie v dobe jeho platnosti nebolo v rozpore so žiadnym predpisom vyššej právnej sily, akým Ústava nepochybne je. Z tohto dôvodu spomíname existenciu takéhoto prvku najmä pre lepšiu previazanosť historických súvislostí, nie ako dôkazovú skutočnosť k doplneniu predchádzajúcich tvrdení.

Ústava je z tohto hľadiska formulovaná s miernym nedostatkom, ktorý však môže v spomenutom prípade spôsobiť veľký problém, súvisiaci najmä s tým, že pokiaľ by sa príslušník skupiny, ktorej bolo odobraté štátne občianstvo, dopustil konania súvisiaceho s aplikáciou práva, vyplývajúceho z Čl. 32, bol by trestne stíhateľný kvôli absencii formálneho, právne záväzného, podkladu, ktorý by vylučoval trestnosť takéhoto konania. Naskytá sa nám však aj komplikovanejšia otázka, ktorej predmetom je teoretická rovina rozhodovania súdov v takomto prípade. Je možné niekoho potrestať za to, že si uplatňoval svoje práva voči režimu, ktorý mu v úplnom a jasnom rozpore s Ústavou odobral právo na samotný výkon práva? Pri tejto otázke nachádzame odpoveď v Čl. 12 ods. 1 Ústavy, ktorý hovorí o tom, že ľudské práva sú neodňateľné,

⁶ Krošlák, D. a kol.: Ústavné právo. Bratislava : Wolters Kluwer, 2016.
⁷ Toto ustanovenie TZ poskytovalo súdu možnosť uložiť spolu s hlavným trestom aj vedľajší trest vo forme straty štátneho občianstva. Dané ustanovenie bolo zrušené Čl. IV ods. 3 zákona č. 63/1956 Zb.

nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné. Oporu nájdeme taktiež aj v samotnom Čl. 5 ods. 2 Ústavy, ktorý svojou vetou „Nikomú nemožno odňať štátne občianstvo Slovenskej republiky proti jeho vôli,“ priamo a absolútne zakazuje inštitút nedobrovoľnej straty štátneho občianstva.

Rovnako tak aj Ústavný súd SR poskytuje čiastočnú odpoveď v podobe judikovania princípu zákazu svojvôle do takzvaných princíпов demokratického a právneho štátu,⁸ ktoré môžeme z hľadiska neskoršej judikatúry chápať ako implicitne vyjadrené materiálne jadro Ústavy.⁹ Práve odňatie absolútneho práva garantovaného Ústavou je podľa nás vhodným príkladom svojvôle. Z týchto dôvodov by podľa nášho názoru malo byť samotné „odňatie“ štátneho občianstva v neskoršej situácii chápané skôr ako nerešpektovanie výkonu tohto práva, nie ako normatívny právny akt, ktorý by danú skupinu priamo pozbavoval daného práva so všeobecnou záväznosťou. Ústavný súd by teda, podľa nás, mal v takomto prípade zohrať rolu akéhosi „patróna slobody a demokracie“ a vyhlásiť stratu občianstva za neplatnú ex tunc. K takémuto rozhodnutiu by malo v neposlednom rade dôjsť už len z principiálneho základu, vychádzajúceho z proporcionálnej komparatívy maxim lex dura sed lex a lex iniustia non est lex.¹⁰ V tomto konkrétnom prípade by daný právny akt bol bez pochyby neopodstatnene tvrdý, čo by vo finále malo (vzhľadom k už spomínanej komparatíve) viesť k jeho neplatnosti. Ústavný súd ČR sa v minulosti vyjadril, že pokiaľ dosiahne rozpor medzi pozitívnym právom a spravodlivosťou neudržateľnej miery, zákon musí ako „nenáležitú právo“ ustúpiť pred spravodlivosťou.¹¹ Pokiaľ by k takémuto vyhláseniu nedošlo, jednalo by sa o už spomínanú občiansku neposlušnosť, ktorá však, na rozdiel od práva na odpor, nepožíva právnu ochranu.

Samotná nelegálnosť je však podľa niektorých právnych teoretikov jedným z fundamentálnych znakových prvkov občianskej neposlušnosti, nakoľko práve sankcia, ktorá vznikne v súvislosti s protiprávnym konaním, môže byť zápalkou, ktorá zapáli revolučný oheň. Zvyčajne akurát daný spoločenský dopad takéhoto konania je, v prípade protestných hnutí, hlavnou motiváciou jeho páchatelov. Existujú však aj názory, že občianska neposlušnosť nemusí mať vždy charakter contra legem, ale môže mať aj charakter in fraudem legis (vhodným príkladom pre rozličnosť takéhoto konania môže byť porovnanie rozdielu pojmov tax evasion a tax avoidance vo finančnom práve).¹² V zmysle zásady nullum crimen sine lege teda nie je možné aktérov takéhoto konania potrestať ani v prípade, že samotné konanie svojím spôsobom zákonu výslovne neodporuje, ale výsledok takéhoto konania môže nepriamo poškodzovať záujmy, ktoré zákon chráni prostredníctvom iných ustanovení. Samotný proces však na seba môže strhnúť vlnu pozornosti, ktorá môže mať na vznik revolučných pohnutí podobné dopady, ako keby bol jeho aktér sankcionovaný.

⁸ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 31. mája 2017, sp. zn. PL. ÚS 7/2017, s. 107.

⁹ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 30. januára 2019, sp. zn. PL. ÚS 21/2014, s. 70.

¹⁰ Radbruch, G. - Preklad: Hanuš, L.: *O napětí mezi účely práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012.

¹¹ Rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 16. januára 2008, sp. zn. IV.ÚS 1133/07, odôvodnenie - bod č. 46.

¹² Kasinec, R.: *Občan verzus štátna moc: Justičný omyl, občianska neposlušnosť, právo na odpor*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017.

Čl. 32 má pre spoločnosť, resp. občanov, podľa nášho názoru, dve primárne funkcie, ktoré sú z globálneho hľadiska podobne významné. Prvou funkciou existencie takejto klauzuly je, aby v prípade úspešnosti revolúcie mali sudy možnosť oprieť sa o formálny prameň práva a vylúčiť tým protiprávnosť konania nevyhnutného pre odstránenie takéhoto štátneho zria-

denia bez toho, aby muselo dôjsť k porušeniu zákazu pravej retroaktivity. Druhú funkciu tejto klauzuly nevidíme ani tak v právnom smere ako skôr v smere spoločenskom. Pre nás, ako občanov, je veľmi dôležité vedieť, že máme pre ochranu svojich práv viacero zákonných možností a v prípade ich zlyhania sa môžeme uchýliť aj k takémuto konaniu. Zároveň je jednoduchšie opodstatniť a ospravedlniť si pred sebou samým konanie, ktoré má oporu v zákone aj pokiaľ jeho jednotlivé kroky môžu pôsobiť nemorálne, v krajných prípadoch aj protizákonne.

Zoznam použitej literatúry:

Čič, M. a kol.: *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. Martin: Matica slovenská, 1997.

Ferencej, L. 2015. *Občianska neposlušnosť a demokracia*. In *Studia Politica Slovaca*. ISSN 13378163, roč. 8, č. 1, s. 62-72

Laclavíková, M. – Švecová, A.: *Praktikum k dejinám štátu a práva na Slovensku. III. zväzok (1948-1989)*. Trnava: Typi Universitas Tyrnaviensis, 2019, s. 106.

Kasinec, R.: *Občan verzus štátna moc: Justičný omyl, občianska neposlušnosť, právo na odpor*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017.

Krošlák, D. a kol.: *Ústavné právo*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016.

Radbruch, G. - Preklad: Hanuš, L.: *O napětí mezi účely práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012.

Žanonyová, D. – Pevný, M.: *Príbeh Jána Adamaťa, posledného bošáckeho „kulaka“*. Žilina: Nenápadní hrdinovia, 2020.

Legislatívne pramene:

Rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 16. januára 2008, sp. zn. IV.ÚS 1133/07

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 30. januára 2019, sp. zn. PL. ÚS 21/2014

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 31. mája 2017, sp. zn. PL. ÚS 7/2017

Ústava Slovenskej republiky

Ústavní zákon č. 150/1948 Sb.

Povinné očkovanie a doktrína zodpovedných súdov

Reakcia Európskeho súdu pre ľudské práva na kritiku jeho evolutívneho výkladu Európskeho dohovoru o ľudských právach

Autor: Bc. Dominika Kuchárová

študentka druhého ročníka magisterského denného štúdia na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave a študentka druhého ročníka bakalárskeho denného štúdia na Filozofickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave

Pozn.: Článok recenzoval JUDr. Jakub Neumann, PhD., ktorý pôsobí na Katedre teórie práva a ústavného práva Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Za redakčnú radu Corpus Delicti recenzný posudok vypracovala Viktória Kološtová.

Článok bol v pozmenenej forme zapojený do súťaže o Najlepšiu študentskú esej Konzervatívneho inštitútu M. R. Štefánika 2021

...

Expozícia súčasného problému

V rozmedzí rokov 2013 až 2015 sa paralelne na Slovensku i v Česku začali viesť (nielen) súdne dialógy o tom, či je povinné očkovanie pre deti, ktoré nastupujú do predškolského vzdelávania naozaj povinné. V Česku v rozmedzí týchto rokov prijali súdy až 6 sťažností,¹ zatiaľ čo na Slovensku dve.² Dialóg medzi výkonnou mocou, ktorá vydala nariadenie o povinnom očkovaní a súdmi, ktoré sa zákonnou úpravou mali riadiť nakoniec rozlúskol až Štrasburský súd vo svojom prelomovom rozhodnutí Vavrička a ostatní proti Českej republike.³ V roku 2021 tak Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP“) vydal jasný signál obom stranám - zástancom očkovania i sťažovateľom argumentujúcim proti povinnému očkovaní. Je povinné očkovanie detí vstupujúcich do predškolského zariadenia naozaj povinné? Túto hamletovskú polemiku mal

¹ Porovnaj: sťažnosť č. 47631/13, sťažnosť č. 3867/14, sťažnosť 73094/14, sťažnosti č. 19298/15 a 19306/15, sťažnosť č. 43883/15

² Ústavný súd SR (ďalej len „ÚS SR“) oba prípady spojil podľa § 31a zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a § 112 ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“) pod sp. zn. PL. US 10/2013

³ Rozsudok veľkého senátu Európskeho súdu pre ľudské práva zo dňa 8. 4. 2021 vo veci Vavrička a ostatní proti Českej republike, č. sťažnosti 47621/13

na stole Štrasburský súd už minulý rok, a tento judikát má ešte omnoho väčší význam počas globálnej pandémie, ktorej ako štáty čelíme, pretože jedinou cestou ako sa z kolobehu reštrikcií týkajúcich sa pandémie a ochrany zdravia môžeme dostať vidíme mnohí práve vo vakcíne. Aký dopad má judikatúra ESĽP na nás v súvislosti s týmto najnovším rozhodnutím o povinnom očkovaní? Ak by sme aj na Slovensku mali zavedené povinné očkovanie - bolo by naozaj povinné?

I. Cesta od národných súdov do Štrasburgu

Súdne dialógy, ktoré začali v roku 2013 sa týkali rodičov, ktorí v mene svojich detí podali sťažnosti, pretože im bola kvôli nezaočkovaniu detí uložená pokuta alebo ich deti neboli prijaté do predškolského zariadenia. Vnútroštátne súdy posúdili, že rodičia argumentovali len vlastným odmietavým postojom. ESĽP konštatoval, že predmetom sťažnosti je jednak samotná očkovacia povinnosť a jednak dôsledky spojené s jej dodržiavaním. Podľa ustálenej judikatúry je fyzická integrita zaradená pod pojem súkromného života podľa čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len

„EDĽP“), ktorý do určitej miery zahŕňa aj právo na rozvíjanie vzťahov s ďalšími osobami.⁴ V prípade vyslovenia záveru, že bol vykonaný zásah do práva alebo slobody, môže [súd] pristúpiť k testu proporcionality. Test proporcionality by sa dal charakterizovať ako séria krokov (subtestov), ktoré musia byť naplnené, aby mohlo prísť k ústavnému obmedzeniu základných práv a slobôd.⁵ Prvým krokom je test legality. Ten sa sústreďuje na zistenie, či k obmedzeniu práva došlo na zá-

⁴ Rozsudok Veľkého senátu zo dňa 24. januára 2017 vo veci Paradiso a Campanelli proti Taliansku, č. sťažnosti 25358/12

⁵ Bližšie o teste proporcionality pozri: BARAK, A.: Proportionality, Constitutional Rights and Their Limitations. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, s. 317 a nasl.

klade zákona.⁶ Pri otázke, či bol zásah v súlade so zákonom, EŠLP poznamenal, že sťažovatelia nerozporovali prístupnosť alebo predvídateľnosť právnej úpravy, naopak namietali, že očkovaciu povinnosť upravuje vyhláška Ministerstva zdravotníctva, čo je podzákonný predpis a nie zákon. Na to však EŠLP vysvetlil, že „stanovené zákonom“ musí byť vysvetlené v zmysle materiálnom, nie formálnom, čo znamená, že pojem obsahuje aj nepísané právo, sudcovské právo a aj podzákonné predpisy. To, že zásah bol v súlade so zákonom reflektoval aj na tom, že právna úprava očkovacej povinnosti bola preskúmaná Ústavným súdom ČR. Test spôsobilosti naplnenia účelu. Legitímny cieľ spočíva v zmysle ochrany proti chorobám, ktoré môžu predstavovať vážne riziko. Ochrana smeruje rovnako voči ľuďom, ktorí sú v zraniteľnom postavení, ktorí sa očkovať nemôžu a ich ochrana závisí od zaočkovanosti celej populácie a to zodpovedá legitímnemu záujmu v čl. 8 ods. 2 Dohovoru. Štrasburský súd uznal, že rozhodnutie o tom, že očkovanie detí bude povinné, predstavuje odpoveď zákonodarcu na naliehavú spoločenskú situáciu - potrebu chrániť verejné zdravie. Očkovanie je povinné voči deviatim ochoreniam, pričom všetky sú zdravotnou komunitou uznané za bezpečné a účinné. Nejde o povinnosť absolútnu ani priamo vynútiteľnú. Z povinnosti sú vylúčené deti s trvalou kontraindikáciou, pričom žiadny zo sťažovateľov v rokoch 2013 až 2015 sa o túto výnimku neopieral. Z vyššie uvedených dôvodov, ktoré súd samozrejme rozvinul do siahodlhých záverov vyplýva, že prijaté opatrenia sú v rozumnom pomere primeranosti k sledovanému legitímnemu cieľu a vnútroštátne orgány neprekročili svoj priestor pre uváženie. Nastavenie povinného očkovania preto možno považovať za nevyhnutné v demokratickej spoločnosti.⁷

II. ... zo Štrasburgu naspäť

EŠLP deklaruje, že problematika očkovania sa dotýka celej rady ústavných hodnôt, čo tiež znamená, že prenecháva zákonodarcovi širokú mieru pri uvážení o voľbe prostriedkov k zaisteniu účinnej prevencie voči infekčným chorobám. Túto diskrečnú právomoc má vykonávať vo svetle epidemiologických podmienok zistenými zodpovednými orgánmi.⁸ Ak by sa teraz v Česku alebo na Slovensku zaviedlo povinné očkovanie proti ochoreniu Covid-19, v nadväznosti na judikatúru EŠLP a pod zreteľom princípu subsidiarity môžeme hovoriť o tom, že by sme povinné očkovanie mali akceptovať. Pozitívna subsidiarita hovorí totiž o tom, že vyššie súdy stanovujú vo svojej judikatúre obecné zásady použiteľné za určitých okolností. Pozitívna dimenzia subsidiarity kladie zodpovednosť na nižšie stupne súdov, ktoré sú k občanom (jednotlivcom) bližšie, teda zodpovednosť za ochranu ľudských práv je na nižších súdoch. Profesorka Başak Çali tento efekt v kontexte judikatúry EŠLP nazýva doktrínou zodpovedných súdov. Argumentuje, že v rámci tejto doktríny EŠLP mení svoj štandard prieskumu podľa toho, ako vnútroštátne súdy vzali na vedomie princípy vytvorené v judikatúre EŠLP a aplikovali ich v danom prípade.⁹

III. Doktrína zodpovedných súdov ako reakcia na evolutívny výklad judikatúry EŠLP

Vzťah medzi najvyššími vnútroštátnymi súdmi a EŠLP bol v poslednom desaťročí predmetom mnohých celoeurópskych diskusií. EŠLP v reakcii na kritiku, prevažne zo strán vnútroštátnych súdov, začal svoju činnosť posúvať od existujúceho flexibilného štandardu súdneho prieskumu smerom k variabilnému štandardu. Na rozdiel od flexibilných noriem jeho ranej judikatúry, EŠLP navrhuje štruktúrovanejšiu dvojkoľajnosť: prísnu a miernejšie preskúmanie rozhodnutí vnútroštátnych súdov založené na ich zaobchádzaní s predmetom konania.¹⁰

Doktrína zodpovedných súdov je akýmsi vyvrcholením stále rastúceho záujmu EŠLP v dôveryhodnosť jeho rozhodnutí a tiež v jeho dôveryhodný výklad EDĽP v podobe jeho ustálenej judikatúry. Najjasnejšiu formuláciu zaznamenala táto doktrína v prípadoch, v ktorých EŠLP uznáva viac ako jeden možný a prijateľný výsledok,¹¹ pričom podmienkou pre vnútroštátny súd je primerané uplatňovanie zásad EDĽP.¹²

III.1 Je doktrína zodpovedných súdov jednou z foriem doktríny voľnej miery úvahy vnútroštátnych súdov?

Doktrína margin of appreciation (miera voľnej úvahy súdov) fungovala apriórne na základe vyhlásenia, že vnútroštátne orgány majú priestor na voľnú úvahu pri rozhodovaní, ktorá nezávisí od ich schopnosti výkladu noriem EDĽP. Vnútroštátne súdy tak získali priestor tým, že preukážu svoju lojalitu voči normám EDĽP. Štandard súdneho prieskumu sa môže líšiť od prípadu k prípadu, keďže priestor na voľnú úvahu štátnych orgánov je sama o sebe relatívnym kritériom na uplatnenie slabšieho alebo intervenčného súdneho preskúmania. Doktrína zodpovedných súdov je kvalifikovanou formou doktríny voľnej miery úvahy. Vnútroštátne súdy tak získali priestor tým, že preukážu svoju lojalitu voči normám EDĽP. Táto doktrína však nie je bez problémov. Rovnako ako v prípade iných doktrín, nie je jasná jej konzistentnosť v používaní. Na druhej strane, doktrína môže čeliť riziku narušenia účinného

10 ÇALI, B.: From flexible to variable standards of judicial review: the responsible domestic courts doctrine at the European Court of Human Rights. Kapitola IX. v knihe: ARNARDOTTIR, O., BUYSE, A.: Shifting Centres of Gravity in Human Rights Protection: Rethinking Relations between the ECHR, EU, and National Legal Orders. 1. edícia. Londýn : Routledge. 2016, s. 152.

11 Bližšie pozri napríklad: Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Von Hannover proti Nemecku zo dňa 7. februára 2012
12 Niekedy sa takáto situácia nazýva aj „koridor riešení“. Bližšie v kapitole IX. knihe: ARNARDOTTIR, O., BUYSE, A.: Shifting Centres of Gravity in Human Rights Protection: Rethinking Relations between the ECHR, EU, and National Legal Orders. 1. edícia. Londýn : Routledge. 2016, s. 153.

6 KROŠLAK, D. a kol.: Ústavné právo. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 286.

7 Rozsudok veľkého senátu Európskeho súdu pre ľudské práva zo dňa 8. 4. 2021 vo veci Vavříčka a ostatní proti Českej republike, č. sťažnosti 47621/13

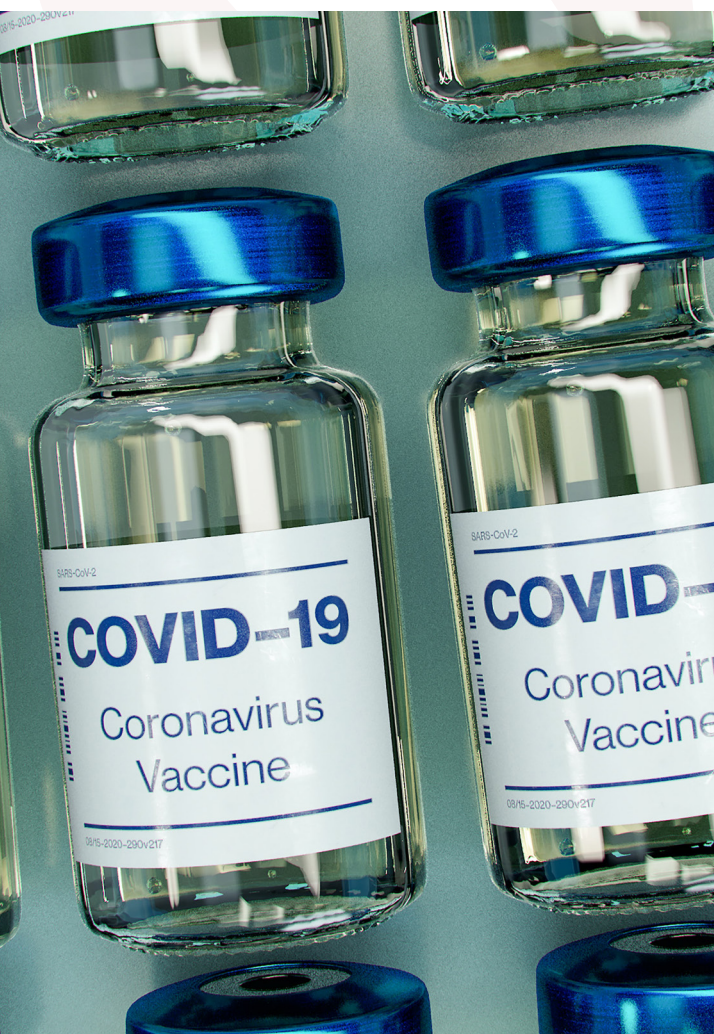
8 Ibidem, bod 112.

9 KRATOCHVÍL, J.: Lidská práva v praxi obecných soudů. Vydavatelství Leges, 2020. s. 72.

výkladu práv a neprimeranému uznaniu domácich súdov za primeraný výklad EDĽP.

IV. Čo v prípade nasledovania doktríny zodpovedných súdov pri povinnom očkovaní na Slovensku?

Diskutabilné je, či vie zaväziť pojem “ustálená judikatúra”, pretože je zrejmé, že rozsudok o povinnom očkovaní k nej ešte nepatrí. Zároveň voči samotnému rozhodnutiu stále existujú určité výhrady, ktoré poukazujú na nie úplne zvládnutú argumentáciu zo strany Štrasburského súdu. Jednou z nich je napríklad výhrada voči tvrdeniu žalobcov, že hoci deti musia byť očkované, aby mohli byť prijaté do materskej školy, táto povinnosť sa nevynucuje od zamestnancov materskej školy. EŠĽP sa uspokojil s formalistickým argumentom: „dotknutí zamestnanci by za normálnych okolností mali v príslušnom čase absolvovať všetky predpísané očkovania, ako to vyžaduje zákon.“ No čo ak ich neabsolvovali, či už preto, že takéto očkovania v príslušnom čase neexistovali alebo jednoducho preto, že zamestnanci nevyrastali v Českej republike? (Pozri aj odlišné stanovisko sudcu Wojtyczeka).¹³ Povedzme však, že v súvislosti s doktrínou zodpovedných súdov nechám na obecných súdoch, aby rozhodovali spory o tom, či môže byť povinné očkovanie naozaj protiústavné. Vyplýva zo zákona, že sa musím dať zaočkovať za každých okolností? Jednoznačne nie. Výnimkou je napríklad svetská výhrada svedomia, ktorú Ústavný súd ČR vyhlásil za jednu z podmienok, kedy sa ne-

13 VIKARSKÁ, Z.: *Is Compulsory Vaccination Compulsory?* 2021. In *Verfassungsblog*. [online]. K dipozícii: <https://verfassungsblog.de/is-compulsory-vaccination-compulsory/> [cit. 2.5.2022]

musí trvať na povinnom očkovaní.¹⁴ Ďalšou výhradou môže byť už vyššie spomínaná zdravotná kontraindikácia, prípadne že je voči chorobe preukázateľne [občan] imúnny. Povinné očkovanie v skutočnosti nie je tak povinné ako si myslíme.¹⁵

Záver

Stret práv jednotlivca so štátom, ktorého záujem je ochrana verejného zdravia je naozaj zložitá a kontroverzná téma. Sudkyňa EŠĽP K. Šimáčková vo svojom odlišnom stanovisku k plenárnemu nálezu českého Ústavného súdu vo veci očkovania napísala: „Vo väčšine západoeurópskych krajín, kde je ochrana ľudských práv a rešpektovanie slobody a autonómie jednotlivca na najvyššej úrovni..., nie je očkovacia povinnosť uložená zákonom.“¹⁶ V tejto súvislosti sudkyňa Šimáčková tvrdila, že hoci český paternalistický systém zdravotníctva nie je pripravený na okamžité zrušenie očkovacej povinnosti, perspektívnym cieľom štátu, ktorý rešpektuje slobodu svojich občanov by malo byť, aby sa všetky lekárske zákroky vykonávali na základe slobodného a informovaného súhlasu, a pokiaľ ide o lekárske zákroky na deťoch, aby sa takýto súhlas získaval zásadne od ich rodičov.¹⁷ Obdobnú situáciu by sme mohli zažiť v súvislosti s očkovaním proti ochoreniu Covid-19 a preto mi prišlo dôležité poukázať na nexus medzi očkovaním voči ochoreniam, proti ktorým to už roky povinné je a medzi očkovaním proti koronavírusu. Stále je na stole otázka, či ho nakoniec tiež neurobiť povinným. Hoci sa tomu zatiaľ Česko i Slovensko bránia, nemôžeme si byť istý, že to takto ostane. Pozitívum je, že legitímny cieľ, ktorý spočíva v ochrane verejného zdravia tam badateľný je, dospeli sme k zákonu o odškodnení, vo vzduchu však stále visí otázka, či povinné očkovanie znamená, že presvedčíme tých, ktorí sa doteraz zaočkovať nedali. Každý, kto pozná český a slovenský systém zdravotníctva pochopí, že prechod od povinného očkovania k dobrovoľnému systému nie je neodvratný. Ak sa však štát rozhodne svojim obyvateľom vnútiť určitú liečbu, mal by aspoň ponúknuť silné a presvedčivé zdôvodnenie takéhoto zásahu do telesnej integrity jednotlivých osôb. Podobne, ak je EŠĽP presvedčený, že česká politika povinného očkovania neporušuje práva zaručené EDĽP, jeho argumentácia by mala byť presvedčivá nielen pre tých, ktorí veria v dôležitosť očkovania, ale predovšetkým pre tých, ktorí v ňu neveria.¹⁸

Článok preto poukazuje na to, že vznikla nová doktrína (doktrína zodpovedných súdov), na základe ktorej môžeme [nasledujúc judikatúru EŠĽP] urobiť z dobrovoľného očkovania proti Covid-19, očkovanie povinné. Problém vidíme v slabo zdôvodnenom rozsudku EŠĽP a tiež v problematickom použití predmetnej doktríny. Na druhej strane, dobrou správou pre zástancov len dobrovoľného očkovania tu existujú výnimky, ktoré vlastne z povinného očkovania robia tak či onak nepovinné očkovanie.

14 Nález Ústavného súdu Českej republiky so sp. zn. I. ÚS 1253/14 zo dňa 22. decembra 2015

15 Hoci sa náš Ústavný súd Slovenskej republiky explicitne prípadu povinného očkovania, predpokladáme, že by sa inšpiroval Českým Ústavným súdom, čo by nebolo v praxi rozhodovania výnimkou.

16 Nález Ústavného súdu Českej republiky so sp. zn. Pl. ÚS 19/14 zo dňa 27. januára 2015

17 VIKARSKÁ, Z.: *Is Compulsory Vaccination Compulsory?* 2021. In *Verfassungsblog*. [online]. K dipozícii: <https://verfassungsblog.de/is-compulsory-vaccination-compulsory/> [cit. 2.5.2022]

18 Ibidem

Comparison of Slovak and Bulgarian Prison System

Autor: Radka Karellová

undergraduate student Trnava University in Trnava, Faculty of Legal Studies, Burgas Free University, Faculty of Legal Studies

Note: A peer review of the article was conducted by Assoc. Prof. Slavka Dimitrova, Ph.D., Burgas Free University, Faculty of Legal Studies. The review on behalf of the editorial board of Corpus Delicti prepared Adriana Slezáková.

• • •

Slovak Prison System – Legal Framework

The main source of criminal law is the Criminal Act No. 300/2005 Coll. and the Criminal Procedure Code No. 301/2005 Coll. The sources of criminal law are also international treaties, in particular conventions protecting human rights and conventions providing for immunity, as well as legal acts of the European Communities and the European Union, laws, presidential decisions on amnesty and rulings of the Constitutional Court.¹

Bulgarian Prison System – Legal Framework

The statutory framework governing the operation of prison facilities in Bulgaria is part of Bulgarian penitentiary law and is most closely related to the legal regulation of the penal

sanction of imprisonment and all aspects of its execution. This sphere is defined by the effective statutory instruments of primary and secondary legislation: the Penal Code (PC), the Penal Procedure Code (PPC), the Law on Execution of Penal Sanctions and Detention in Custody (LEPSDC), the Regulations for Application of the LEPSDC (RALEPSDC) and the rest of the instruments of secondary legislation issued in pursuance of the LEPSDC. International instruments, which have been ratified by Bulgaria and have entered into force, have binding and non-binding effect.²

Legal acts

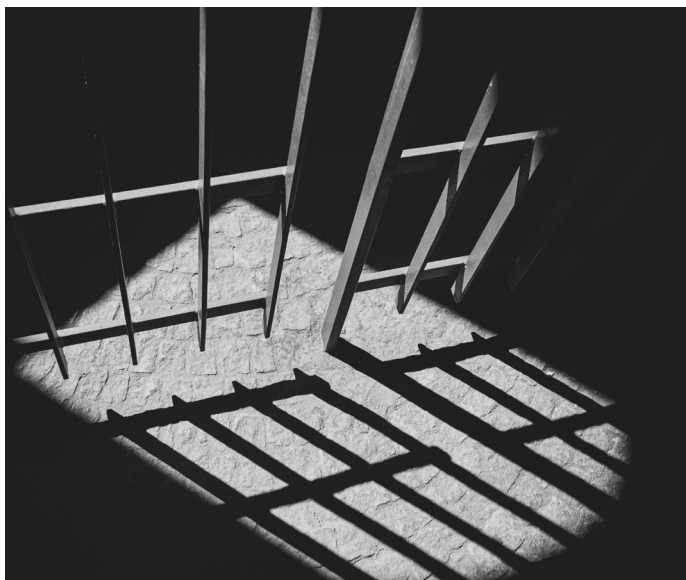
Slovakia – 300/2005 Criminal Code and 301/2005 Criminal Procedure Code (both amended in 2021)
Bulgaria - Penal Procedure Code of the Republic of Bulgaria (2006, amended 2011) and Criminal Code of the Republic of Bulgaria (1968, amended 2017)

Types of Punishment in Slovakia and in Bulgaria (both according to Slovak and Bulgarian Criminal Code) imprisonment

penalty of house arrest
penalty of compulsory labor
fine
penalty of forfeiture of property
penalty of forfeiture of property
penalty of prohibition of activity
penalty of residence ban
the penalty of a ban on attending public events
the penalty of loss of honorary titles and distinctions
the penalty of loss of military and other rank
the penalty of expulsion

Maximum penalties

In both Slovakia and Bulgaria the maximum penalty is life imprisonment.
In Slovakia, Courts are empowered to impose a sentence of life imprisonment if there is no hope that the offender could be reformed by a sentence of 25 years' imprisonment and the offence is also an offence specified in the Criminal Law and

¹ MASLANOVA, D. Trestné právo hmotné – všeobecná a osobitná časť. 2016. ISBN: 978-80-7380-618-7

² YORDANOVA, M and MARKOV, D. Penitentiary Policy and System in the Republic of Bulgaria. 2011. ISBN: 978-954-477-171-3

the Criminal Law permits the imposition of such a sentence.³

From 1993 to 2021, total 60 people were sentenced to life imprisonment.⁴

In Bulgaria, Life imprisonment without alternative of the sentence as a temporary and exceptional measure is provided for the most serious crimes threatening the basis of the Republic, as well as for other dangerous deliberate crimes. The life imprisonment without alternative cannot be imposed on a person who, at the time of committing the crime has not accomplished twenty years of age and, regarding the military men, the same as in war time - eighteen years of age. The life imprisonment without alternative cannot also be imposed on a woman who was pregnant at the time of commitment of the crime or at the time of awarding the verdict.⁵

From 2007 to 2009, total 40 people were sentenced to life imprisonment.⁶ Persons sentenced to life imprisonment and to life imprisonment without parole are assigned by the court an initial special security regime of service of the sentence. The initial regime may be replaced by a regime of a lower security level if the sentenced person exhibits good behavior and has served not less than five years of the sentence imposed. Persons sentenced to life imprisonment within Bulgarian prison system and European standards are not placed under minimum-security and low-security regime and are not entitled to privileges which are used outside the perimeter of the prison.⁷

Population prison rate and number of prisoners :

Slovakia

Incarceration Rate: 189

Total Incarcerated: 10,333

% Male: 93.00%

% Female: 7.00%

Bulgaria

Incarceration Rate: 93

Total Incarcerated: 6,427

% Male: 97.00%

³ MAŠLANOVÁ, D. Trestné právo hmotné – všeobecná a osobitná časť. 2016. ISBN: 978-80-7380-618-7

⁴ TASR. Tresty doživotia v SR od roku 1989. 2006. ISSN: 1336-197X.

⁵ Penal Code of Republic of Bulgaria

⁶ Supreme Prosecutor's Office of Cassation. YORDANOVA, M and MARKOV, D. Penitentiary Policy and System in the Republic of Bulgaria. 2011. ISBN: 978-954-477-171-3

⁷ YORDANOVA, M and MARKOV, D. Penitentiary Policy and System in the Republic of Bulgaria. 2011. ISBN: 978-954-477-171-3

% Female: 3.00%⁸

Prison population total:

Slovakia – 10 185

Bulgaria – 6427

Prison population rate:

Slovakia – 187

Bulgaria – 93⁹

Juvenile prisons

Slovakia: There are two forms of imprisonment: suspended prison sentence, or suspended sentence with probation supervision, and unconditional prison sentence. Sentence of

life imprisonment may never be imposed on a juvenile. The conditional nature of the sentence is linked to the imposition of a probationary period (1-3 years, may be extended by a maximum of 2 years). Serving of the custodial sentence is provided in juvenile penal institutions. § 8 (3) Act about serving custodial sentence - a cell or a room shall accommodate separate adults from juvenile convicts, the accommodation area for a juvenile is 4 m2 the conditions for compulsory school attendance shall be created by the institute in individual forms and methods of treatment.

Juvenile prisons

Bulgaria: Juvenile prisoners serve their sentences in separate penitentiary facilities. When a juvenile prisoner turns 18 years old, they must be transferred to a prison or a prison dormitory. Prisoners can remain in the reformatory until they turn 20 years of age if they request so or if they are attending

school.¹⁰

Regimes

Bulgaria: Regime in the prison facilities is an element of the penal sanction of imprisonment and part of the content of the sentence. In this connection, the contemporary Bulgarian penitentiary doctrine views regime as an essential means to achieve the objectives of execution of penal sanctions: to correct and re-educate the sentenced persons to comply with laws and good morals; to exert a warning impact on such persons; to deny them the opportunity to reoffend and to have an educational and deterrent effect on the rest of the members of society.¹¹ There are currently 18 facilities to serve imprisonment sentence in Slovakia and 55 in Bulgaria, 13 of them are are prisons and 42 are police-run pre-trial detention

⁸ <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/incarceration-rates-by-country>

⁹ <https://www.prisonstudies.org>

¹⁰ YORDANOVA, M and MARKOV, D. Penitentiary Policy and System in the Republic of Bulgaria. 2011. ISBN: 978-954-477-171-3

¹¹ YORDANOVA, M and MARKOV, D. Penitentiary Policy and System in the Republic of Bulgaria. 2011. ISBN: 978-954-477-171-3

centers.¹²

Slovakia: according to Act on the Execution of Imprisonment and on Amendments and Additions to Certain Acts (475/2005), in the execution of a sentence, the human dignity of the convicted person shall be respected and cruel, inhuman or degrading methods of treatment or punishment shall not be used. All rights provided for in this Act shall be guaranteed to all convicted persons in accordance with the principle of equal treatment. In the execution of the sentence, such attitudes and abilities shall be promoted as will assist the convicted person in reintegrating into society and respecting the rule of law. The relaxation of the restrictions in the execution of the sentence shall not be carried out in a manner that would jeopardize the protection of society against offenders or reduce the preventive effect of the execution of the sentence on other members of society.

In Slovakia, there is a possibility to be rewarded amnesty by president of Slovak Republic. That means that the sentence will not be served. However, this is very rare.¹³ In both countries, women and men serve their sentence separately. In Slovakia, female prisoners account for 7.3% of percentage of prison population, in Bulgaria female prisoners account 3.1. % of prison population.

In both Slovakia and Bulgaria, prisoners have rights to visitors, correspondence, usage of telephone, health care, education etc. These rights are embedded in national legal acts but also in doctrines of European Union. Both countries are bound by them.

There are principles that need to be followed. Here are listed basic principles established in Recommendation Rec (2006):

1. All persons deprived of their liberty shall be treated with respect for their human rights.
2. Persons deprived of their liberty retain all rights that are not lawfully taken away by the decision sentencing them or remanding them in custody.

¹² <https://www.prisonstudies.org/>

¹³ Complete archive of amnesties can be found here: <https://archiv.prezident.sk/schuster/index0504.html?367>.

3. Restrictions placed on persons deprived of their liberty shall be the minimum necessary and proportionate to the legitimate objective for which they are imposed.

4. Prison conditions that infringe prisoners' human rights are not justified by lack of resources.

5. Life in prison shall approximate as closely as possible the positive aspects of life in the community.

6. All detention shall be managed so as to facilitate the reintegration into free society of persons who have been deprived of their liberty.

7. Co-operation with outside social services and as far as possible the involvement of civil society in prison life shall be encouraged.

8. Prison staff carries out an important public service and their recruitment, training and conditions of work shall enable them to maintain high standards in their care of prisoners.

9. All prisons shall be subject to regular government inspection and independent monitoring.¹⁴ However, in practice often happens that rights of prisoners are breached.

European Court of Human Rights v. Slovakia /v. Bulgaria

Neshkov v. Bulgaria¹⁵

Mr Neshkov has apparently been incarcerated since 2002 and is serving a combined sentence of thirty years' imprisonment. From June 2002 until June 2005 he was housed in Varna Prison. He was kept in the prison's high-security area, Group 3 (life prisoners and other prisoners under special regime) on the ground floor, in cells nos. 15, 19, 19a and 24.

In June 2005 Mr Neshkov was transferred to Lovech Prison, and then in October 2006 to Vratsa Prison. He does not provide any information about the conditions in those prisons. Between 2002 and 2008 Mr Neshkov spent short periods of time in Stara Zagora Prison on a number of occasions in connection with court hearings.

Article 13 (right to an effective remedy) of the European Convention on Human Rights. The case concerned detention conditions in various correctional facilities in Bulgaria, and the effectiveness of the remedies by which prisoners were able to seek redress for those conditions. The Court found in

¹⁴ <https://rm.coe.int/european-prison-rules-978-92-871-5982-3/16806ab9ac>

¹⁵ Neshkov and others v. Bulgaria, App. nos. 36925/10, 21487/12, 72893/12, 73196/12, 77718/12 and 9717/13, 27 January 2015

particular that the conditions in which four of the applicants were detained had amounted to inhuman and degrading treatment, notably on account of overcrowding and lack of privacy and personal dignity when going to the toilet.

The applicants' cases, as well as many other similar cases – the Court having already decided more than 20 cases leading to 25 violations of the Convention and there being approximately 40 more applications concerning detention conditions in Bulgaria currently pending before the Court – highlight a systemic problem within the Bulgarian prison system, justifying a pilot-judgment procedure because of the serious and persistent nature of the problems identified.

Kontrová v. Slovakia¹⁶

This case does not regard Slovak prison system; however, I decided to write about it to show what can happen when police fail to do their duty. Mrs. Kontrová, (the claimant) a married women with two children, filed a criminal complaint against her husband, accusing him of assaulting and beating her. However, the police decided to take no further action. One month later, the Police Department received two night emergency calls reporting that Mrs. Kontrová's husband had a shotgun and was threatening to kill himself and the children. Despite the fact that the following morning Mrs. Kontrová went to the police station and inquired about her criminal complaint from the previous month as well as the incident of the previous night, the police took no further action and no new criminal complaint was filed. Four days later, Mrs. Kontrová's husband shot and killed their two children and himself. The European Court further held that the Slovak Republic failed to fulfill its obligation to achieve an 'effective' remedy and Mrs. Kontrová's compensation. The only action available to Mrs. Kontrová related to the protection of her personal

¹⁶ *Kontrová v. Slovakia*, App. no. 7510/04, 31 May 2007

integrity and this provided her with no such remedy. This amounted to a breach of right to an effective remedy, in connection with a breach right to life. The European Court held that an examination of the other Articles was not necessary and awarded her EUR 25,000 in damages.

Conclusion

In this thesis we focused more on Slovak than Bulgarian criminal law. We looked at recent history of Slovak republic and we tried to compare it with Bulgarian system. Both countries are member states of European Union and implemented doctrines from European legal framework and due to this fact the criminal law of Slovakia and Bulgaria is similar.

Sources:

MAŠĽANOVÁ, D. *Trestné právo hmotné – všeobecná a osobitná časť*. 2016. ISBN: 978-80-7380-618-7.

YORDANOVA, M and MARKOV, D. *Penitentiary Policy and System in the Republic of Bulgaria*. 2011. ISBN: 978-954-477-171-3.

Legal Acts:

300/2005 Criminal Code of Slovak republic

301/2005 Criminal Procedure Code of Slovak republic

26/2.04.1968 Criminal Code

of the Republic of Bulgaria

83/18.10. 2005, Penal Procedure Code of the Republic of Bulgaria

Recommendation Rec (2006) Council of Europe

Online sources:

<https://www.youtube.com/watch?v=rPA9pq6uUQ0>

<https://domov.sme.sk/t/7731/nezna-revolucia-vyrocie-30-rokov-november-1989>

<https://dennikn.sk/875084/ako-to-bolo-s-rozdelnim-ceskoslovenska/>

<https://euractiv.sk/section/rozsirovanie/linksdossier/slovenska-cesta-do-jadra-eu-000341/>

<https://www.trencin2026.sk/>

TASR. *Tresty doživotia v SR od roku 1989*. 2006. ISSN: 1336-197X.

<https://worldpopulationreview.com/country-rankings/incarceration-rates-by-country>

<https://www.prisonstudies.org/zavazda-sa-aj-ochranne-liecenie>

<https://archiv.prezident.sk/schuster/index0504.html?367>

Ľud v rímskej republikánskej ústave

*Kapitoly z rímskeho verejného práva –
9. časť*

Autor: JUDr. PhDr. Marek Prudovič

študent druhého ročníka externého doktorandského štúdia na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave

Pozn.: Článok recenzoval doc. JUDr. Peter Vyšný, PhD. et Ph.D., ktorý pôsobí na Katedre dejín práva Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Za redakčnú radu Corpus Delicti recenzný posudok vypracovala Adriana Slezáková.

• • •

Úvod

V predchádzajúcich častiach tejto série sme sa venovali z dobového hľadiska dvom najvýznamnejším štátnym orgánom, ako i formám vlády, a to monarchickým magistrátom a aristokratickému senátu. Tieto orgány mali svoje vlastné, veľmi významné oprávnenia, a to vo všetkých zložkách delby moci, teda v oblasti výkonnej, zákonodarnej aj súdnej. Jednou z najvýznamnejších mocí je moc zákonodarná, ktorá najmä v súčasnosti, ale aj v období antiky, významne ovplyvňovala ako výkonnú, tak aj súdnu moc. V legislatívnom procese rímskej republiky, hoci svoju nezastupiteľnú úlohu hrali ako magistráti, tak aj senát, primárnu úlohu zohrával ľud, teda demokratická forma vlády, ktorý svoju vôľu kreoval v ľudových zhromaždeniach označovaných ako komície, ktoré boli posledným z rímskych ústredných štátnych orgánov a ktorým sa budeme venovať v tomto článku.

Vznik, vývoj a členenie ľudových zhromaždení

Hoci v rozličných obdobiach sa rímsky ľud usporadúval v rozličných druhoch ľudových zhromaždení, ktoré boli organizované na rôznych princípoch, predsa len môžeme pozorovať akýsi ich kontinuálny vývoj, v zásade zhodný s vývojom rímskej spoločnosti, ako aj niektoré spoločné črty a princípy. Preto pred tým, než pristúpime k charakteristike jednotlivých druhov, popíšeme ich vznik a vývoj, ako aj kritériá ich členenia.

Hoci každé ľudové zhromaždenie malo svoje špecifiká, v zásade možno hovoriť o troch spôsoboch zhromažďovania, a to formou komícií, schôdzí označovaných ako contiones a schôdzí označovaných ako concilia. Štátnym orgánom boli len komície, keďže zvyšné spôsoby zhromažďovania boli spravidla neformálne, zamerané na menšie skupiny obyva-

teľstva a nemali žiadnu právomoc. Z hľadiska vývojových štádií môžeme ľudové zhromaždenia rozdeliť do ľudových zhromaždení obdobia kráľovstva, v ktorom najvýznamnejšiu úlohu mali rodové zhromaždenia označované ako kuriátne a kalátne komície, ľudové zhromaždenia obdobia republiky, kde úlohy rodových zhromaždení prevzali všeludové centuriátne a tribútne komície, a napokon concilium plebis,¹ ktoré ako jediné, hoci malo zákonodarnú právomoc, združovalo iba časť plnoprávných občanov, a bolo odrazom zrovnoprávnenia plebejcov ako nižšej sociálnej vrstvy.²

Ako je z vyššie uvedeného zrejme, v skúmanej problematike má nezastupiteľný význam práve členenie rímskeho obyvateľstva, a preto ho aspoň v krátkosti spomenieme. Pre ľudové zhromaždenia v období kráľovstva bolo najvýznamnejšie členenie na kúrie,³ teda jednotky, ktoré mali predštatny charakter a spájali sa s rodmi ako skupinou ľudí žijúcich na úzko vymedzenom území so spoločnou kultúrou, ktorých spájali rôzne rodinné putá. Ide o najstaršie členenie, na ktorom bol vybudovaný rímsky štát, ale aj celé ústavné zriadenie kráľovstva, a ktoré sa, hoci strácalo svoj význam, v mnohom odrážalo aj v republikánskom zriadení. Pre ľudové zhromaždenia v období republiky je kľúčovou reformou rímskeho kráľa Servia Tullia, ktorý ľud rozdelil podľa okresov,⁴ resp. presnejšie v dobovom chápaní kmeňov, vytvorených okolo patricijských rodov, ale aj podľa centúrií,⁵ jednotiek po sto mužoch, pričom práve táto reorganizácia umožnila účasť širšej skupiny občanov na riadení štátu a prispela k zrovnoprávneniu rímskej aristokracie, patricijov, s bežnými občanmi, plebejcami.⁶

¹ Z lat. = zhromaždenie (koncil) plebejcov. Používa sa aj pojem concilium plebis tributa.

² Bližšie pozri: VYŠNÝ, P. Svetové dejiny štátu a práva. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis a VEDA, 2019, s. 122 – 124 a s. 130 – 133.

³ Lat. *curiae*.

⁴ Lat. *tribus*. Pôvodne existovali len štyri okresy, no tento počet sa ustálil až v roku 241 pr. n. l. na počte tridsaťpäť.

⁵ Lat. *centuria*. Tieto jednotky sa ďalej zoskupovali do tried podľa majetku, pričom pred prvou triedou boli jazdci, príslušníci nobility, a ďalšie triedy sa vždy odvíjali od majetkového cenzu. V období republiky, presnejšie v už spomínanom roku 241 pr. n. l., bol centuriátny systém reorganizovaný a začlenil do seba aj členenie podľa okresov, pričom od tohto roku sa každý okres najskôr rozdelil na dve skupiny obyvateľov podľa veku, teda mladších a starších, a až tieto skupiny boli následne samostatne zaradované do tried centúrií. Centúrie podliehali zmenám a cenzori ich revidovali každých päť rokov v rámci sčítania obyvateľstva.

⁶ ABBOTT, F. F. *History and Description of Roman Political Institutions* [online]. Boston: Ginn & Company, 1901, s. 18 – 21 (kúrie), s. 74 – 76 (centúrie) a s. 250 – 251 (okresy).

Organizácia ľudových zhromaždení

V zásade možno tvrdiť, že organizácia jednotlivých ľudových zhromaždení bola podobná, keďže tieto boli kolektívnym orgánom, v rámci ktorého na zasadnutiach rozhodovali ich členovia, ktorí sami o sebe nemali žiadne samostatné oprávnenia. Ľudové zhromaždenia sa mohli konať v ktorýkoľvek vhodný deň,⁷ keďže nemali presný plán zasadnutí, no spravidla sa museli zhodovať so zasadnutiami senátu, keďže s tým sa podieľali na výkone svojich právomocí, a preto sa zvyčajne konali na začiatku a v strede mesiaca. Vzhľadom na množstvo občanov, ktorí sa na týchto zhromaždeniach účastnili, sa tieto konali najčastejšie na Marsovom poli,⁸ rozsiahlom území v blízkosti Ríma.⁹

Podobné bolo aj zvolávanie zhromaždení, keďže tieto mohli zvolať len magistráti, pričom pri jednotlivých druhoch sa menil len okruh zvolávajúcich magistrátov, t. j. v kráľovstve komície zvolával kráľ, v republike magistrát s impériom a concilium plebis ako plebejské zhromaždenie plebejský tribún. Platilo tiež, že zvolávajúci magistrát zhromaždeniu predsedal a riadil jeho činnosť. Samotný priebeh zhromaždení však nebol výsledkom svojvôle magistráta, keďže aj tento mal svoj stanovený postup, ktorým sa musel magistrát riadiť. Otvoreniu zasadnutia predchádzali auspície ako náboženský obrad, pričom ak magistrát neobjavil „zlé znamenie,“ mohol v za-

sadnutí pokračovať, a to tak, že pred ľud predložil vec, ktorú stručne predstavil, a ľud o nej následne hlasoval bez možnosti predchádzajúcej debaty.¹⁰

Výsledky ľudových zhromaždení mohli byť rôzne, a to aj v rámci jedného druhu ľudového zhromaždenia, čo súvisí s rozsahom ich právomocí. V zásade každé ľudové zhromaždenie malo viacero úloh, a teda aj viacero účelov, pričom výsledok záležal najmä od účelu rozhodnutia: v rámci zákonodarnej moci išlo najmä o prijímanie záväzných právnych predpisov, v rámci súdnej moci zas o rozhodnutia a v rámci výkonnej právomoci o voľby magistrátov. Záväzné právne predpisy, ako najvýznamnejší druh výsledkov ľudových zhromaždení, mohli mať dve podoby, a to formu zákona,¹¹ ak sa

7 Vhodné dni určoval rímsky kalendár, ktorý dni v mesiaci členil na dátumy, počas ktorých sa zhromaždenia konať mohli, ako aj dátumy, ku ktorým patrili sviatky a súdne dni, v ktoré sa zhromaždenia konať nesmeli.

8 Lat. Campus Martius. Ide o plochu, na ktorej dnes stojí renesančné historické centrum Ríma, v podstate oblasť medzi antickým Rímom a Vatikánom. Na tomto poli sa však uskutočňovali len komície, concilium plebis sa konalo vždy v Ríme, a to najmä kvôli právomoci plebejského tribúna.

9 Tamže, s. 254.

10 LINTOTT, A. *The Constitution of the Roman Republic*. Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 43 – 49.

11 Lat. lex. K názvu zákona sa zvyčajne pripojovalo aj meno jeho predkladateľa. Význam pripojenia mena predkladateľa bol v období

na nich uzniesol celý rímsky ľud, alebo formu plebiscita,¹² ak sa na ňom uzniesla len plebejská časť ľudu, oba druhy však zaväzovali všetkých obyvateľov rímskeho štátu.¹³

Ľudové zhromaždenia v období kráľovstva

Kuriátne komície,¹⁴ prístupné len patricijom ako rímskej aristokracii, boli organizované podľa kúrií, t. j. podľa rodového princípu, a boli v období republiky zanikajúcim, avšak v obmedzenej miere stále funkčným,¹⁵ reliktom kráľovstva, a preto ich aspoň stručne popíšeme, hoci naším primárnym záujmom sú republikánske ľudové zhromaždenia. Kuriátnym komíciám predsedal kráľ a neskôr magistráti s impériom, pričom v období kráľovstva mali najmä volebnú právomoc, keďže volili rímskeho kráľa, a túto si zachovali aj v prvých rokoch republiky, kedy volili konzulov, ale pravdepodobne mali aj zákonodarnú právomoc. Zaujímavou je tá skutočnosť, že hoci išlo de facto o aristokratický orgán, svojím spôsobom bol demokratickejší, než republikánske zhromaždenia, keďže na nich mohli hlasovať všetci plnoprávni rímski občania danej doby¹⁶ bez rozdielu, zatiaľ čo organizácia republikánskych ľudových zhromaždení väčšine obyvateľov umožňovala hlasovať len teoreticky, v praxi však väčšinou hlasovať nemohli. Medzi právomoci tohto zhromaždenia ale patrila aj možnosť prijať cudzie rody, ktorých pôvod nebol rímsky, medzi patriciát,¹⁷ či medzi plebejcov,¹⁸ teda v podstate išlo o udelenie rímskeho občianstva a rozhodnutie o rozsahu politických práv, čo súvisí s čiastočne rodovým charakterom tejto doby a významom aristokracie v nej.¹⁹

Kalátne komície,²⁰ ako druhý z najstarších, dokonca pravdepodobne najstarší, druh ľudových zhromaždení, mal už od počiatku prevažne formálny a náboženský význam. Hoci aj tomuto zhromaždeniu pôvodne predsedal kráľ, v období republiky túto jeho úlohu, vzhľadom na ich náboženský charakter, neprevzali magistráti, ale najvyšší kňaz. Primárnym účelom kalátnych komícií bolo sledovanie slávnostných rituálov, ktoré občania svojou prítomnosťou potvrdzovali, pričom išlo najmä o prísahy a zriaďovanie závetov, či inauguráciu najvyššieho kňaza a niektorých ďalších kňazov.²¹

Ľudové zhromaždenia v období republiky

V období republiky mali najvýznamnejšie postavenie centuriátne komície, ktoré mali zákonodarnú, volebnú a súdnu právomoc. Významným rozdielom oproti predchádzajúcim ľudovým zhromaždeniam bolo to, že boli prístupné podstatne širšiemu okruhu rímskych občanov. Vzhľadom na podstatné rozšírenie okruhu zúčastnených občanov bola nevyhnutná aj úprava priebehu hlasovania, ktorá sa odvíjala od členenia na centúrie a de facto do určitej miery znemožňovala hlasovanie

republiky zrejme len symbolický, dnes však pomáha s identifikáciou roku prijatia, keďže väčšinou išlo o mená konzulov, ktorých zoznam máme k dispozícii.

12 Lat. *plebiscitum*.

13 Blížšie pozri: BLEICKEN, J. *Die Verfassung der Römischen Republik*. Stuttgart: UTB, 2008, s. 120 – 133.

14 Lat. *comitia curiata*.

15 Zrušené boli až cisárom Diokleciánom v období dominátu.

16 Ide teda len o patricijov, keďže plebejci v období kráľovstva neboli plnoprávnymi občanmi.

17 Lat. *cooptatio*.

18 Lat. *adrogatio*.

19 DOSTALÍK, P. *Antická štátoveda v díle M. T. Cicerona*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, s. 144.

20 Lat. *comitia calatae*.

21 Tamže, s. 144 – 145.

chudobnejším obyvateľom, keďže majetkové triedy hlasovali postupne, aj keď všetky centúrie v danej triede hlasovali naraz, avšak len dovtedy, kým sa nedosiahla väčšina. Takýto systém hlasovania totiž viedol k tomu, že vzhľadom na zosúladený postup jazdcov a prvej triedy, resp. v neskoršom období prvej a druhej triedy, chudobnejší občania rímskeho štátu patriaci do nižších tried nehlasovali vôbec.²² Medzi najvýznamnejšie oprávnenia centuriálnych komícií patrila voľba vyšších a mimoriadnych magistrátov a uznávanie sa na významnejších zákonoch.²³ Významnou bola aj súdna právomoc centuriálnych komícií, ktoré slúžili aj ako odvolací orgán a úzko súviseli s konzulským impériom, keďže v prípade, ak konzul odsúdil občana na smrť, tento sa mohol odvolať a o jeho osude rozhodovali práve tieto komície, pričom ale bola táto ich právomoc obmedzená, keďže mohli rozhodovať len o vine, nikde nie o treste.²⁴

O niečo menej významnejším a z formálnej stránky jednoduchším všeludovým zhromaždením boli tribútne komície, organizované podľa okresov, resp. kmeňov. Hoci tieto komície mali zjednodušenú organizáciu, hlasovanie prebiehalo obdobe ako v centuriálnych komíciách. V pôsobnosti týchto komícií bolo uznávanie sa na menej významných zákonoch, ktoré ale tvorili prevažnú časť rímskej legislatívy a volebná právomoc týkajúca sa nižších magistrátov s výnimkou tých, ktorí boli plebejskými a ktorí patrili pod právomoc plebejského ľudového zhromaždenia concilium plebis. Centuriálne aj tribútne komície teda v istom zmysle de facto preferovali rímsku aristokraciu, nobilitu, pred ostatnými rímskymi občanmi, aj keď išlo de iure o zhromaždenia všetkých občanov.²⁵

Concilium plebis bolo v Ríme jediným ľudovým zhromaždením, ktorého členstvo bolo obmedzené len na určitú časť rímskeho obyvateľstva, plebejcov. Vzhľadom na svoju špecifickosť vykazovalo aj najväčšie rozdiely oproti ostatným zhromaždeniam. Toto sa týkalo aj miesta jeho konania, keďže právomoc plebejského tribúna, ktorý mohol ako jediný toto zhromaždenie zvolať, bola územne vymedzená len na mesto Rím, a teda sa mohlo konať len priamo v Ríme. Hlasovať mohli všetci plebejci a nezáležalo na ich majetkovom

²² ABBOTT, F. F. *History and Description of Roman Political Institutions* [online]. Boston: Ginn & Company, 1901, s. 255 – 256.

²³ Menej významné zákony boli zverené do pôsobnosti tribútnych komícií, hoci presné podmienky toho, ktoré ľudové zhromaždenie môže prijať ktoré zákony, neboli nikdy stanovené.

²⁴ LINTOTT, A. *The Constitution of the Roman Republic*. Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 49 – 61.

²⁵ BLEICKEN, J. *Die Verfassung der Römischen Republik*. Stuttgart: UTB, 2008, s. 120 – 133.

postavení, keďže hlasovanie bolo organizované podľa okresov, a nie podľa centúrií.²⁶ Oprávnenia concilium plebis, hoci išlo o zhromaždenie iba užšie vymedzeného okruhu občanov, v zásade kopírovali oprávnenia centuriálnych komícií. Plebejci mohli prostredníctvom tohto zhromaždenia prijímať špecifické právne predpisy, označované ako plebiscity, ktoré však boli rovnako záväzné pre všetkých občanov, ako zákony, a teda išlo len o formálny rozdiel v pomenovaní.²⁷ Vo volebnej oblasti plebejci volili plebejských magistrátov a v súdnej oblasti de facto podstatne rozširovali právomoc centuriálnych komícií, keďže plebejci súdili najmä porušenie tribúnskeho veta, ale aj iné trestné činy, resp. porušenia zákonov, ktorých sa dopustili magistráti, obvykle proti plebejcom. Význam tohto zhromaždenia možno vidieť najmä v určitom vyvážení ostatných ľudových zhromaždení, ktoré preferovali nobilitu, keďže práve concilium plebis bolo jediným skutočne demokratickým ľudovým zhromaždením.²⁸

Zhrnutie

Ľudové zhromaždenia boli štátnym orgánom, ktorý dal hlas rímskemu ľudu, a ten vďaka nim mohol prejaviť svoju vôľu a zúčastniť sa na riadení štátu. Bol v zásade symbolom slobody, ktorú Rimania získali po zrušení kráľovského zriadenia a určitým prejavom suverenity ľudu. Teoreticky mali práve ľudové zhromaždenia najväčšiu moc, mohli meniť zákony a najstaršie obyčaje rímskeho štátu, mohli dokonca meniť aj postavenie ostatných štátnych orgánov, no reálne túto právomoc vykonávať nemohli, keďže museli získať predchádzajúci súhlas senátu aj magistrátov.²⁹ Práve o tom bola v Ríme deľba moci, zmiešaná forma ústavy a tripartita foriem vlády, ktoré urobili z rímskej ústavy jeden z najunikátnejších právnych dokumentov v histórii, čím sa ale budeme zaoberať v nasledujúcom, poslednom, článku tejto série.

Zoznam bibliografických odkazov

ABBOTT, F. F. *History and Description of Roman Political Institutions* [online]. Boston: Ginn & Company, 1901. 437 s. [cit. 12. 4. 2022]. Dostupné na: <https://ia600309.us.archive.org/18/items/historydescripti00abbouoft/historydescripti00abbouoft.pdf>. ISBN neuvedené.

BLEICKEN, J. *Die Verfassung der Römischen Republik*. 8 vyd. Stuttgart: UTB, 2008. 362 s. ISBN 978-3-8252-0460-0.

DOSTALÍK, P. *Antická státovéda v díle M. T. Cicerona*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. 164 s. ISBN 978-80-244-2280-0.

LINTOTT, A. *The Constitution of the Roman Republic*. Oxford: Oxford University Press, 2009. 297 s. ISBN 978-0-19-926108-6.

VYŠNÝ, P. *Svetové dejiny štátu a práva*. 2. vyd. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis a VEDA, 2019. 370 s. ISBN 978-80-568-0195-6.

²⁶ ABBOTT, F. F. *History and Description of Roman Political Institutions* [online]. Boston: Ginn & Company, 1901, s. 261 – 263.

²⁷ Treba uznať, že pôvod iného označenia možno vidieť aj v tom, že plebiscity boli najskôr záväzné len pre plebejcov, čo sa však zmenilo pomerne skoro v roku 449 pr. n. l., kedy boli prostredníctvom Lex Valeria Horatia postavené na roveň zákonom.

²⁸ LINTOTT, A. *The Constitution of the Roman Republic*. Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 49 – 61.

Rada/rád tvoríš nové veci?

Máš rada/rád písanie článkov, či sa vo svojom voľnom čase venuješ fotografovaniu?

...

Ak áno, tak hľadáme práve **TEBA!**

Do nášho tímu fakultného časopisu Corpus Delicti hľadáme nových „spisovateľov“, či nádejných fotografov.

Spoznaj nových ľudí, využij svoj voľný čas užitočne a plnohodnotne a pridaj sa k nám.

Viac informácií Ti radi poskytneme na emailovej adrese:

corpusdelicti.tt@gmail.com

Tešíme sa práve na Teba :)

Corpus Delicti

Číslo vydania: 01/2022

Právnická fakulta
Trnavskej univerzity
v Trnave

ISSN 1338 - 6603 (tlačená verzia)
ISSN 1338 - 4821 (online verzia)

Obsah študentskej časti

Čo hovorí nový zákon o špeciálnom spôsobe výkonu volebného práva počas nasledujúcich komunálnych volieb?	III
Letná škola medzinárodného práva Ivana Krna 2022	IV
Argumentárium	V
Môj Erasmus v Burgase	V
Pojmy do vrecka študenta práva	VI
Vyjadrenie redakčnej rady Corpus Delicti ku konfliktu na Ukrajine	VII
Rozhovor s JUDr. Pavlom Szabóom, LL.M.....	VIII
Letná škola práva pre stredoškóolákov 2. ročník	XI
Nová študentská platforma - NAŠA PRÁVNICKÁ	XV

Čo hovorí nový zákon o špeciálnom spôsobe výkonu volebného práva počas nasledujúcich komunálnych volieb?

Už v októbri tohto roka si budeme voliť nových starostov, starostky, predsedov a predsedníčky samosprávnych krajov alebo poslancov/poslankyne. Okrem toho, že sa komunálne a župné voľby spojili, v prvej polovici roka 2022, schválila Národná rada Slovenskej republiky zákon o špeciálnom spôsobe hlasovania, ktorý sa vzťahuje práve na tieto prvé zmiešané voľby, a ktorý reaguje na (post)pandemickú dobu.

Okrem prekážky, ktorou je zákonom ustanovené obmedzenie osobnej slobody z dôvodov ochrany verejného zdravia, predstavovali prekážku práva voliť aj pozbavenie spôsobilosti na právne úkony a výkon trestu odňatia slobody uložený za spáchanie obzvlášť závažného zločinu. Posledné dve prekážky výkonu volebného práva boli na základe rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky o nesúlade dotknutých ustanovení volebného zákona s Ústavou Slovenskej republiky a príslušnými ustanoveniami medzinárodných zmlúv zrušené a vytvorila sa tak možnosť, aby sa volieb a hlasovania v referende mohol zúčastniť takmer každý a zvyšovala sa tak legitimita volených orgánov.

Prekážka, ktorou je zákonom ustanovené obmedzenie osobnej slobody z dôvodov ochrany verejného zdravia, bola zavedená do právneho systému hneď po politických a spoločenských zmenách v marci 1990 a pre voľby do orgánov samosprávy obcí zákonom Slovenskej národnej rady č. 346/1990 Zb. z 28. augusta 1990. Táto prekážka bola a je teda viac ako 30 rokov spoločnosťou akceptovaná z dôvodu, že spravidla sa uplatňovala pri doručovaní prenosnej volebnej schránky do nemocničných zariadení a obmedzenie sa vzťahovalo najmä na infekčné oddelenia nemocníc. Zákon, prirodzene, nepočítal s pandemiou a s takým rozsiahlym dopadom na uplatňovanie aktívneho volebného práva voličov. Kým v minulosti sa obmedzenie osobnej slobody z dôvodov ochrany verejného zdravia vzťahovalo možno na pár desiatok spravidla hospitalizovaných voličov, v súčasnosti môže byť obmedzené volebné právo aj tisícom voličov, podľa toho, ako sa pandemická situácia bude vyvíjať s blížiacim sa termínom volieb do orgánov samosprávy obcí a volieb do orgánov samosprávy krajov, ktoré sa majú v roku 2022.

Ako mení zákon o špeciálnom spôsobe hlasovania nachádzajúce voľby?

V súlade s vytvoreným právnym rámcom podľa § 4 volebného zákona sa zákon ustanovuje pre prípad pretrvávajúcej pandémie ochorenia COVID-19 a s ňou súvisiacich karanténnych opatrení osôb pozitívnych na ochorenie COVID-19 alebo osôb, ktoré prišli do úzkeho kontaktu s osobami pozitívnymi na ochorenie COVID-19. Predmetom úpravy návrhu zákona je komplexný proces špeciálneho spôsobu hlasovania vo všetkých jeho štádiách, najmä podmienok uplatnenia špeciálneho spôsobu hlasovania, kreovanie špeciálnych volebných komisií, vytváranie špeciálnych zoznamov oprávnených voličov na

základe žiadosti, priebeh špeciálneho spôsobu hlasovania, ktoré budú zabezpečovať vyslaní členovia špeciálnej volebnej komisie v mieste nahláseného pobytu oprávneného voliča, ako aj materiálne, personálne zabezpečenie špeciálneho spôsobu hlasovania a odmeňovanie osôb aktívne participujúcich na príprave a vykonaní tohto hlasovania.

Špeciálny spôsob hlasovania je určený výlučne pre osoby, ktorým bola nariadená izolácia alebo karanténa z dôvodov ochrany verejného zdravia pred ochorením COVID-19 a pre osoby žijúce s nimi v spoločnej domácnosti, a to na základe ich žiadosti. Vzhľadom na to, že vývoj epidemiologickej situácie a potrebu uplatnenia tejto špeciálnej právnej úpravy nemožno vopred predpokladať, zákon obsahuje ustanovenie, podľa ktorého sa postup podľa tohto zákona uplatní iba v prípade, ak k 30. septembru 2022 budú na základe rozhodnutia Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky osoby pozitívne na ochorenie COVID-19 a osoby, ktoré s nimi prišli do úzkeho kontaktu budú tiež podliehať izolácii alebo karanténe.

Vzhľadom na náročnosť práce, určité riziko z dôvodu priameho kontaktu s osobami v izolácii alebo v karanténe, navrhuje sa členom špeciálnej komisie vyslaným so špeciálnou prenosnou volebnou schránkou odmena v úhrnnej výške 200 eur. Vzhľadom na nevyhnutnú prepravu motorovým vozidlom na území špeciálneho volebného obvodu, ktorý tvorí spravidla niekoľko obcí, sa ustanovuje, že vodič motorového vozidla sa na účely odmeňovania považuje za člena volebnej komisie a patrí mu odmena vo výške 170 eur. Zákon ustanovuje tiež špeciálny spôsob hlasovania a postupy, ktoré zabezpečia aby každý, kto požiadal o špeciálny spôsob hlasovania, mal umožnené uplatniť právo hlasovať, ale zároveň, aby postup

pri hlasovaní a vykonávaní záznamov v špeciálnom zozname oprávnených voličov, vzbudzoval u voličov dôveru v zákonosť volieb.

Zákon upravuje spôsob kreovania špeciálnej volebnej komisie, ustanovuje podmienky členstva v nej, ako aj činnosť členov špeciálnej volebnej komisie. Určuje sa, že komisia musí mať minimálne osem členov, pričom hlasovanie do špeciálnej volebnej schránky v mieste pobytu oprávneného voliča budú zabezpečovať vždy dvaja vyslaní členovia tejto komisie. Je nevyhnutné počítať aj so situáciou, že epidémia bude na ústupe a dvaja členovia špeciálnej volebnej komisie budú postačovať na zabezpečenie hlasovania vo všetkých obciach patriacich do územného obvodu špeciálnej volebnej komisie, prípadne ani nebude potrebné, aby členovia tejto komisie vo volebný deň začali svoju činnosť, pretože žiaden z oprávnených voličov s trvalým pobytom v príslušnom špeciálnom volebnom obvode nepožiadá o špeciálnu prenosnú volebnú schránku. Na druhej strane možno bude potrebné, aby všetci ôsmi členovia komisie v štyroch dvojiciach vo volebný deň zabezpečovali hlasovanie oprávnených voličov podľa tohto zákona z dôvodu, že epidemiologická situácia v príslušnom špeciálnom volebnom obvode bude nepriaznivá a o špeciálny spôsob hlasovania požiadajú veľké množstvo oprávnených voličov.

Jedným z dôležitých ustanovení je aj vytvorenie tzv. brzdy pre

prípady, ak by karanténne opatrenia neboli hromadne uplatňované a postup podľa tohto zákona by sa nepoužil. Špeciálny spôsob hlasovania sa použije iba vtedy, ak najneskôr k 30. septembru 2022 budú úradom verejného zdravotníctva nariadené karanténne opatrenia vo vzťahu ku COVID chorým osobám a ich kontaktom. Tento dátum bol stanovený v spolupráci s úradom verejného zdravotníctva tak, aby v primeranom čase pred voľbami bolo zrejmé, či sa špeciálny spôsob hlasovania spustí alebo nie. Úrad verejného zdravotníctva teda vyhlási karanténne opatrenia buď do 30. septembra 2022 alebo až po vykonaní volieb.

V zákone sú medzery

Zákon má niekoľko nedokonalostí – je tu rozhodne veľké riziko zneužitelnosti, ak sa osoba v karanténe musí ohlásiť komisii telefonicky svoju nemožnosť voliť, v hre je aj otázka – ako chceme zvládnuť spomenutú finančnú záťaž alebo čo urobí špeciálna volebná komisia s osobou, ktorá bola vyškrtnutá zo zoznamu voličov na základe zlej informácie. Otázka, ktorá by mohla spôsobiť polemiku pripadá na zvolený dátum (30.9.) a jeho určenie, keďže v návrhu zákona nenájde dostatočné zdôvodnenie práve tohto dátumu. Zdá sa, že zákonodarca na Slovensku nie je ochotný zaviesť žiadne trvalé opatrenia alebo úpravy volebného systému (hoci i očividne bežným skráteným legislatívnym procesom) a v podstate sa spolieha na to, že pandémia viac-menej skončila.

autor: Dominika Kuchárová

...

Letná škola medzinárodného práva Ivana Krna 2022

Než sa oficiálne začala letná škola medzinárodného práva v Košiciach na začiatku júla 2022, veľa ľuďom prvorodo prebehla hlavou jedna otázka: A kto to bol ten Ivan Krno? Ak by sme ho mali iba v krátkosti predstaviť, bol československým právnikom a diplomatom, členom československej delegácie na mierovej konferencii v Paríži, pôsobiac v Spoločnosti

národov či ako veľvyslanec v Holandsku. Po druhej svetovej vojne sa stal námestníkom generálneho tajomníka OSN. Po roku 1948 sa už do Československa nevrátil, zmenil si meno na Kern a ostal žiť v Spojených štátoch. Odôvodnene sa v jeho duchu niesla aj letná škola medzinárodného práva. Po covidovej prestávke, organizovaná Slovenskou spoločnosťou pre medzinárodné právo tentokrát v spolupráci s Právnickou fakultou univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, spojila na jednom mieste hneď niekoľkých odborníkov, ale aj záujemcov o medzinárodné právo.

Diskutovať prišli zástupcovia Kancelárie prezidentky SR, Ministerstva zahraničných a európskych záležitostí SR, Ministerstva obrany SR a prednášku si takisto pripravil aj profesor Klučka - a to bol program len jedného dňa. Prednášky sa zameriavali na rozličné oblasti medzinárodného práva. Od problematiky blokovania webstránok po výzvy umelej inteligencie či oblasť azylového práva, so zástupcami slovenských, českých aj zahraničných právnických fakúlt, UNHCR, Medzinárodnej organizácie pre migráciu či Ligy za ľudské práva. Študentov prijal aj predseda Ústavného súdu SR. Dôrazná pozornosť bola venovaná aktuálnym témam v súvislosti s prebiehajúcim konfliktom na Ukrajine. Reagovali na to prednášky o právnom postavení odídencom a podmienkach poskytovania dočasného útočiska, o probléme obchodovania s ľuďmi či prednášky z oblasti humanitárneho práva, alebo o prepojení Európskeho dohovoru o ľudských právach s konfliktom na Ukrajine. Študenti však aj priamo navštívili záchytňú tábor v Humennom a vypočuli si príbehy odídencom. Dúfajúc a želajúc si, že budúci rok sa bude o vojne na Ukrajine hovoriť len v minulom čase, vždy sa objavujú nové právne výzvy, ktorým musí medzinárodné právo čeliť. O zaujímavé témy nie je núdza a ak v nich nájdete inšpiráciu, prihláste ste sa aj na letnú školu medzinárodného práva.

Autor: Adriana Slezáková
Foto: Tomáš Šefčík

Argumentárium

Argumentácia typu „z čerta robí anjela“ - klamlivá argumentácia zveličujúca pozitívne dôsledky kritizovanej tézy, princípu či pravidla, pričom zámerne neuvádza negatívne dôsledky; ide o zosilnený typ argumentácia s neúplnými údajmi, náprotivkom je argumentácia „strašiakom“

Argumentácia typu „zlodej kričí: chyťte zlodeja“ - argumentácia, ktorou sa snaží ten, kto je zodpovedný za porušenie nejakého princípu či pravidla, odpútať pozornosť od svo-

jej zodpovednosti tým, že pohotovo a neodôvodnene obviní niekoho iného zo zodpovednosti. Tento typ argumentácie

býva kombinovaný napríklad s argumentácia „strašiakom.“

Argumentácia „strašiakom“ (slamený panák) - argumentácia pri ktorej sa úmyselne zveličujú, premršťujú najmä negatívne dôsledky nejakého názoru, a tým sa vytvárajú u poslucháčov priaznivé podmienky pre prijatie opačného (účelovo preferovaného) názoru

Literatúra: GÁHER, F.: Logika pre každého. Vydavateľstvo Iris, 2003, s. 379.

Príkladom slameného panáka môže byť argumentačný stret v debate o dekriminalizácii marihuany, teda o minimalizovaní trestov za držbu jej malého množstva. Pokiaľ by nesúhlasný rečník dekriminalizáciu vykreslil s dôsledkami, aké prináša jej legalizácia a až tak začal argumentovať proti, dopustil by sa tejto argumentačnej chyby. Dekriminalizácia totiž neprináša slobodné obchodovanie s marihuanou alebo jej konzumáciu, a pokiaľ by boli jeho argumenty postavené na týchto predpokladoch, minuli by sa podstate problematiky.

Literatúra: NEMČOK, M. a kol.: Debatná príručka pre stredoškolské kluby. 2. vydanie. Vydala Slovenská debatná asociácia, 2014, s. 78.

Spracovala: Dominika Kuchárová

Môj Erasmus v Burgase

Predtým, ako som svoju mobilitu začala, váhala som. Predsa, stále pretrvávalo obdobie pandémie COVID-19 a online štúdiá, aj keď s prísľubom, že sa všetko onedlho vráti do starých čias. Dva týždne pred mojím plánovaným odchodom vypukla vojna v susednej Ukrajine a aj to mi dalo dôvod uvažovať o tom, či bolo moje rozhodnutie prihlásiť na mobilitu správne. Aj keď v mojich plánoch bolo ísť do Bulharska, a to síce nemá spoločnú hranicu s Ukrajinou, ale spoločne zdieľajú pobrežie Čierneho mora...

Nakoniec som aj napriek všetkým týmto skutočnostiam, svoju plánovanú mobilitu nezrušila, do Bulharska som odišla

v marci tohto roku a som za to veľmi rada. Nevedela som, čo ma čaká. Zrazu som sa ocitla úplne sama v cudzej krajine. Keď som vystúpila z lietadla na letisku vo Varne a teplomer ukazoval mínus jeden stupeň Celzia, zažila som prvý šok. Čakala som, že prídem do jarného a rozkvitnutého počasia a dostala som teplotnú facku. Pamätám si na svoje prvé pocity, keď som vkročila do svojej izby v Burgase – bola som plná očakávaní a veľmi som sa tešila na výzvy, ktoré mi môj pobyt prinesie.

Prvé dva týždne sme fungovali v online režime. Nevedela som sa dočkať okamihu, keď konečne začneme fungovať prezenčne a spoznám spolužiakov. Bývala som s ďalšími dvoma študentkami, jedna bola z Portugalska a druhá študovala v Poľsku, pôvodom však bola z Ukrajiny. A aj o tomto je Erasmus, o možnosti spoznať ľudí z rôznych kultúr. V apríli sme začali chodiť prezenčne na prednášky a spoznala som ľudí z ekonomickej fakulty, s ktorými som chodila na hodiny angličtiny. Spolužiaci boli veľmi milí a hneď nás všetky tri prijali. Chodievali sme s nimi von a ani raz sme nemali pocit, že tam nepatríme. O prímorských národoch sa vo všeobecnosti hovorí, že sú to prívetiví, pohostinní a otvorení ľudia a z mojej skúsenosti je tento stereotyp (aspoň v Bulharsku) pravdivý.

Osobitne musím odporúčať bulharskú kuchyňu. Veľmi dobrá kvalita jedla za prijateľné ceny. A s príchodom leta v polovici mája sa človek cítil ako na dovolenke, keď trávil väčšinu

času na zlatistej pláži. Moje očakávania boli nadmieru splnené. Veď čo viac si človek mohol priať – ústretoví pedagógovia, skvelí spolužiaci, teplé a čisté more a výborné jedlo.

A ako to bolo so skúškami? Veľmi dôležité je si vybrať zahraničnú univerzitu podľa toho, aké predmety ponúka. Treba si to vždy dopredu zistiť a taktiež komunikovať so študijným oddelením ohľadom uznania skúšok.

Mobilitu v rámci programu Erasmus plus odporúčam naozaj každému. Netreba sa báť, treba len skúsiť. Spoznáte nových ľudí, získate nové životné skúsenosti a vyskúšate si ako funguje život v inej krajine a mnoho iného. Verte, nebudete ľutovať.

Autor a fotky: Radka Karellová

...

Pojmy do vrečka študenta práva

Azyl – útočisko pre cudzincov, podľa zákona o azyle - § 8 zákona č. 480/2002 Z.z. - udelí Slovenská republika azyl žiadateľovi, ktorý má na to opodstatnené dôvody z obavy prenasledovania v jeho krajine pôvodu a to z rasových, národnostných, náboženských dôvodov a tak isto s vyjadrovaním politických názorov alebo uplatňovaním politických práv a slobôd. Azyl tak predstavuje ochranu poskytovanú cudzincom pred prenasledovaním z uvedených dôvodov vyplývajúcich z Dohovoru o právnom postavení utečencov a čl. 53 Ústavy Slovenskej republiky. Žiadateľ, ktorému je udelený azyl, získava doklad o pobyte na území SR na 10 rokov. Podľa zákona je možné udeliť azyl aj z dôvodu účelu zlučovania rodín, aj azyl z humanitárnych dôvodov.

Readmisná dohoda – je taká dohoda, ktorá upravuje podmienky preberania a odovzdávania osôb, ktoré prekročili hranice a zdržiavajú sa na území členského štátu nelegálne. V členských štátoch platí, že prednostne pred núteným návratom, je daná možnosť dobrovoľného návratu osôb. Slovenská republika ako člen EÚ je viazaná všetkými dohodami o readmisii, uzavretými v mene EÚ s tretími krajinami.

Repatričné zmluvy – inak aj zmluvy o postúpení územia, v ktorých je riešené nadobudnutie a strata štátneho občianstva. Sú to zmluvy o návrate vysťahovalcov, ktorí sa vysťahovali či už nútene, ale aj dobrovoľne, a z toho dôvodu dané zmluvy spravidla vždy obsahujú možnosť opcie, t. j. možnosť voľby štátneho občianstva.

Marginalizácia – margo v latinčine znamená “okraj” alebo “hranica”, v tomto zmysle sú určité skupiny spoločnosťou diskriminované a tým aj odsúvané na jej okraj. Deje sa tak z rôznych dôvodoch, či už z dôvodu kultúry, rasy, sexuálnej orientácie a iných. Marginalizácia je určitá trhlina v systéme, v ktorej majú dané skupiny zhoršené sociálnoekonomické postavenie, menej životných šancí a rovnako majú obmedzené príležitosti v rámci podieľania sa na spoločenskom živote.

Iura novit curia – je to zásada rímskeho práva platná aj v sú-

časných súdnych konaniach, s významom „súd pozná právo“, teda právne predpisy nie sú predmetom dokazovania, pretože ich súd musí poznať a dokazovať sa musia len relevantné skutočnosti smerujúce k objasneniu skutkovej podstaty.

Capitis deminutio – zníženie právnej spôsobilosti, v rímskej judikatúre to znamenalo zmenšenie alebo úplnú stratu práv, či už občianskych alebo rodinných, prípadne úplnú stratu slobody, čiže zmena obsahu právnej subjektivity občana. Je to v skutku zvláštna inštitúcia v ponímaní rímskeho práva, v súčasnosti k tomuto výrazu nepoznáme ekvivalent alebo preklad.

Dura lex, sed lex – zákon je tvrdý, ale je to zákon, daný právny výraz je právna maxima, s potrebou povinnosti rešpektovania a uplatňovania zákona bez ohľadu na situácie za akých sa uplatňuje, odhliadnuc od jeho prísnosti a neprímeranosti.

In fraudem legis – obchádzanie zákona, v podobe konania, prípadne použitia prostriedkov, ktoré vo svojej podstate neodporujú výslovnému zámeru zákazu zákona, alebo jeho porušeniu, ale až dôsledky, ktoré nastanú v súvislosti s konaním, majú podobu odporu zákona. Iný význam daného pojmu ho považuje za postup v zmysle dodržiavania práva, ale v takom zámere, aby sa dosiahol výsledok, ktorý právna norma nepozná, resp. nepredvída a následne je tento výsledok nežiadúci. Daný pojem bol riešený v rozhodnutiach Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (č. 2 MCD0 2/2006, č. 6 Sžo 163-2008).

Vyjadrenie redakčnej rady

Corpus Delicti ku konfliktu na Ukrajine

Putinova krátka hra je použitie sily, dlhá hra sveta je právo.¹ Hovoril profesor Koh argumentujúc za Ukrajinu pred Medzinárodným súdnym dvorom v marci 2022. Využívanie vojny ako prostriedku riešenia medzinárodných sporov bolo odsúdené signatárskymi štátmi po prvej svetovej vojne v Briand-Kellogovom Pakte (Parížska zmluva, 1928), pričom sa tieto štáty vzdali vojny ako nástroja národnej politiky v medzinárodných vzťahoch.² Dnes článok 2 ods. 4 Charty OSN zakotvuje zákaz použitia sily, podľa ktorého sa členovia OSN „vystríhajú vo svojich medzinárodných stykoch hrozby silou alebo použitia sily proti územnej celistvosti alebo politickej nezávislosti každého štátu, ako aj každého iného spôsobu nezlučiteľného s cieľmi Organizácie Spojených národov“, s jedinými výnimkami a to práva na sebaobranu³ a donucovacích opatrení schválených Bezpečnostnou radou OSN⁴. Samotná Charta OSN je dielom zrodeným druhou svetovou vojnou, s cieľom ochrániť budúce generácie od utrpenia vojny,⁵ udržať medzinárodný mier a bezpečnosť.⁶ A pre ciele Charty OSN členské štáty prijali zásady a zaviedli metódy zaručujúce, že ozbrojené sily sa budú používať len v spoločnom záujme.⁷ Napriek tomu sa pozeráme na blatantné porušenia medzinárodných záväzkov zo strany Ruskej federácie.

Nielen porušenia jus ad bellum, ale aj jus in bello.

Agresiu Ruskej federácie voči Ukrajine v rozpore s čl. 2 ods. 4 Charty OSN prítom dôrazne odsudzuje aj medzinárodné spoločenstvo.⁸ Ako redakčná rada Corpus Delicti odsudzujeme pretrvávajúce neoprávnené použitie ozbrojenej sily zo strany Ruskej federácie voči Ukrajine, ako aj porušovania pravidiel medzinárodného humanitárneho práva na území Ukrajiny. Vyhradzuje sa proti a odsudzujeme všetky klamstvá a porušenia práva Ruskej federácie. Všetky činy Ruskej federácie, jednotlivcov vrátane podporovateľov týchto aktov, ktoré nás privádzajú do doby, kedy sa uprednostňuje sila pred diplomatickými riešeniami konfliktov, do čias, kedy sa s ľudskými bytosťami zaobchádza ako s objektmi a potiera sa ľudská dôstojnosť. Ani vo vojne zákony nemlčia. Popri bojovom poli sa boj odohráva aj na poli práva. Spory medzi Ukrajinou a Ruskou federáciou sa viedli a vedú naprieč medzinárodnými organizáciami, čo dopĺňajú možnosti vyvodzovania trestno-právnej zodpovednosti na národnej aj medzinárodnej úrovni. Vojna je hrou krátkou a právo, zodpovednosť majú vždy posledné slovo.

Autor: Adriana Slezáková

1 Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Ukraine v. Russian Federation), Verbatim record 2022/5, s. 68

2 čl. 1 Briand-Kellogov Pakt

3 čl. 51 Charty OSN

4 čl. 42 Charty OSN

5 Preambula Charty OSN

6 Preambula, čl. 1 Charty OSN

7 Preambula Charty OSN

8 Rezolúcia Valného zhromaždenia OSN A/RES/ES-11/1 zo dňa 2. marca 2022

Rozhovor s JUDr. Pavlom Szabóom, LL.M.

V tomto čísle sme sa v rámci rubriky rozhovorov rozhodli položiť pár otázok advokátovi, ktorý pôsobí v advokátskej kancelárii GHS Legal, s.r.o. poskytujúcej právne poradenstvo pre klientov na území Slovenskej a Českej republiky. JUDr. Pavol Szabó, LL.M. nám v tomto rozhovore poskytne odpovede na rôzne spektrum otázok. Dozvieme sa niečo z jeho pracovného, ale i osobného života. Nosnou témou bude právo informačných technológií a tiež právo ochrany osobných údajov, ktorým sa, mimo iných, venuje.

Kedže pôsobíte na pozícii advokáta, je zrejmé, že ste vyštudovali právo. Prečo ste sa rozhodli pre štúdium práva? Aké predmety boli počas štúdia pre Vás najatraktívnejšie? A naopak, ktoré predmety nepatrili zrovna k Vaším obľúbeným?

Ak by som mal byť úprimný, štúdium práva nebolo mojou prvotnou voľbou a ani som nepomyslel na to, že sa niekedy vôbec ocitnem v právnickej profesii. Nakoľko mi od malička išla dobre matematika, geometria a „vyrastal som s počítačmi“, po vyštudovaní gymnázia som skončil na vysokej škole v odbore ekonómia. Už v prvom ročníku som zistil, že ekonómia nie je oblasť, ktorej by som sa chcel venovať, práve blízki kamaráti ma nahovorili, aby som sa prihlásil na právo. Nevedel som, čo mám od toho očakávať, avšak už približne v druhom ročníku som reálne našiel záľubu v niektorých predmetoch, zo začiatku v európskom práve. Postupne sa to rozšírilo na súkromné právo, t.j. na jeho pilier ako je občianske právo hmotné a neskôr aj procesné. Mojm postrachom, ako asi u väčšiny študentov v tom čase, bolo napríklad správne právo, právo životného prostredia, pracovné právo a právo spojené s nehnuteľnosťami.

Advokátska prax mi však potvrdila, že mnoho predmetov bolo nezaujímavých predovšetkým z dôvodu, že výlučne v teoretickej rovine boli pre študenta „neuchopiteľné“. Aktuálne môžem za seba vyhlásiť, že pôvodný študentský „postrach“ ako je spomínané správne právo (hmotné a aj procesné) a transakcie týkajúce sa nehnuteľností, sú v súčasnosti u nás v

kancelárii predmetom mnohých zaujímavých právnych úvah, výstupov a riešení, na ktorých s kolegami spolupracujeme dennodenne. Je z toho evidentné, že teória nemôže existovať bez praxe a vice-versa a som veľmi rád, že posledné roky si to uvedomujú aj viaceré fakulty práva, čím sa študentom poskytuje úplne iná kvalita vzdelania.

Ako absolvent štúdia práva ste mali možnosť si vybrať z pestrého výberu právnických profesií. Vedeli ste od začiatku, že budete vykonávať práve advokátsku činnosť? Prípadne, ako sa Vaša cesta k tejto profesii formovala?

Do tretieho ročníka som ešte zvažoval, čo by mohlo byť pre mňa ideálne. I keď štúdium práva je veľmi univerzálne vzdelanie, vhodné aj do „neprávnických“ profesií, vo štvrtom/piatom ročníku som už bol presvedčený, že po škole chcem pracovať v odbore práva. Najlogickejšie sa javila práve advokácia, ktorá vám vie podľa môjho názoru poskytnúť najširší záber praktických skúseností a najviac možností na rast. Bola to moja osobná subjektívna preferencia, avšak bez ohľadu na to, či chcete byť napríklad sudcom, notárom alebo exekútorom, ako v každej profesii, tak aj v právnickej praxi platí základné pravidlo, že odborný rast vždy závisí od toho, s akou agendou pracujete a či sa máte od koho učiť. Ak vás právne zadania nikam neposúvajú alebo nemáte od koho priebežne v práci získavať skúsenosti, ste na nesprávnom mieste.

Momentálne pôsobíte v advokátskej kancelárii GHS Legal, s.r.o., ktorá sa zameriava naozaj na veľké množstvo právnych odvetví. Ktoré z nich sú na trhu momentálne najžiadanejšie? A ktoré z nich sú najbližšie Vám?

Prvú otázku, ktorú by si mal možno každý mladý začínajúci právnik položiť je, ktoré odvetvie práva ho „baví“. Podľa môjho názoru je úplne irelevantné, ktoré právne odvetvia advokátske kancelárie alebo iní zamestnávateľia vyhľadávajú naj-

častejšie. Ak sa v niektorom odvetví nájdete a po čase v ňom začnete byť skutočne dobrí, možnosti a trh si vás po čase nájdu. To čo vás skutočne „baví“ čiastočne zistíte počas štúdia, ale v skutočnosti to príde až v praxi. Prvé roky v praxi reálne zistíte, v ktorom odvetví lepšie plávate a čo vám skutočne sedí. Tí, ktorí už popri štúdiu pracujú, napríklad v advokátskej kancelárii, na stáži na súdoch alebo na iných inštitúciách a na reálnych právnych zadaniach, získavajú tým veľký náskok a po škole už budú lepšie zorientovaní, ktorým smerom by sa chceli uberať. Prvé roky je vhodné úzko spolupracovať so

staršími kolegami na rôznorodých zadaniach a kauzách, pretože aj keď sa neskôr začnete užšie špecializovať na konkrétne oblasti, všeobecné praktické skúsenosti aj z iných odvetví vám pomôžu prepájať súvislosti, a tým predkladať kvalitnejšie právne výstupy.

Aby som teda aj priamo zodpovedal na otázky, tak s vedomosťami a skúsenosťami zo základných odvetví ako je občianske právo, obchodné právo (korporát), pracovné právo, správne právo, právo duševného vlastníctva, najmä IT právo, vrátane znalostí z oblasti litigácie, sa nikde nestratíte. Osobne je mi najbližšie právo informačných technológií, teda spolupráca s klientmi z IT prostredia a každodenné hľadanie riešení, pri ktorých musíte právo aplikovať na špecifickú realitu tech prostredia. Iná (oblúbená) šálka kávy je na strane druhej sporová agenda, pri ktorej musíte často taktizovať a plánovať aj tri kroky dopredu ako pri šachovom turnaji a navyše si voči protistrane priamo otestujete svoje právne znalosti a argumentačnú obratnosť. Mojimi najlepšimi učiteľmi boli vždy komplikované a veľké kauzy, ktoré vás posunú míľovými krokmi, avšak bez dobrých vedomostí z hmotného práva vám nepomôže ani skvelá obratnosť v procesných pravidlách.

Právo informačných technológií či ochrany osobných údajov, ktorým sa taktiež venujete, sú pre študentov určite náročnejšie. Čím si tieto odvetvia získali Vás? Je podľa Vás náročné byť špecialistom v týchto oblastiach, prípadne – vyžaduje si to viac času ako napríklad pracovné právo?

Cesta k týmto odvetviám bola možno u každého iná, avšak k IT ma to ťahalo od momentu, kedy som bol schopný ako dieťa zapnúť počítač. Vtedy to bol samozrejme úplne iný svet, neporovnateľný s dnešným stavom techniky. Vzniklo to tak, že som v rámci svojej koncipientskej praxe mal možnosť nazrieť aj do sveta IT práva a záujem o IT technológie prirodze-

ne dotvoril aj jednu z mojich špecializácií. Ako som spomenul v odpovedi pri predchádzajúcej otázke, časom zistíte, čo vás skutočne „baví“, a ktorá oblasť je pre vás prirodzená. Ak zistíte, že napríklad pracovné právo je pre vás tá srdcová záležitosť a každé zadanie v pracovnom práve je pre vás výzvou, držte sa toho, je to základný predpoklad toho, že sa časom z vás stane rešpektovaný odborník, ku ktorému si budú chodiť kolegovia po rady. Preto podľa môjho názoru neexistuje viac náročná alebo menej náročná oblasť práva, iba oblasť, ktorá vám je bližšia alebo vzdialenejšia. Právnicki, ktorí sú technickými anti-talentmi, si možno nevedia predstaviť komplexne právne zastrešiť špecifické IT riešenie klienta. Ja sa snažím vyhýbať napríklad rodinnému právu, pretože k tejto oblasti nemám vzťah, pričom viem, že v tejto oblasti excelujú práve tí právnicki, ktorí majú osobitne zvýšenú empatiu, dokonca až schopnosti psychológa.

Je to vždy o tom, čo vám je najbližšie a pokiaľ nerobíte to, čo je späté s vašimi prednosťami a talentmi, po čase vás práca začne ubíjať a z dlhodobého hľadiska to smeruje iba k vyhoreniu. Aby som však neznal ako nejaký idealista, samozrejme, že sa stretávam so zadaniami, ktoré nie sú nejakým potešením, len je potrebné sa vždy zamyslieť nad tým, či vás tie zadania dlhodobo posúvajú vpred alebo vás ubíjajú. Potom je to niekedy len otázka zmeny agendy alebo pozície.

Dňa 1. februára nadobudol účinnosť nový zákon č. 452/2021 Z. z. o elektronických komunikáciách, ktorý priniesol aj niektoré zmeny v oblasti spracúvania súborov cookies ako napr. to, že pre spracúvanie súborov cookies sa vždy vyžaduje predchádzajúci súhlas návštevníka webovej stránky a tento súhlas musí mať náležitosti súhlasu podľa GDPR. Ako vnímate túto zmenu? Myslíte, že v budúcnosti možno očakávať spory medzi užívateľmi a prevádzkovateľmi webstránok? Stretli ste sa už s nejakým?

Nejde o nówum, pôvod je ešte v e-privacy smernici EÚ z roku 2002, ktorá má byť neskôr nahradená priamo aplikovateľným e-privacy nariadením EÚ. Ide o prístup, ktorý vychádza zo základných východísk regulácie ochrany osobných údajov, ktoré boli jadrom ochrany osobných údajov prameniacej v už neúčinnnej smernici o ochrane údajov z roku 1995. Veľ-

mi zjednodušene povedané, celá ochrana (nie len) osobných údajov je sústredená okolo účelu spracúvania údajov. Teda napríklad akékoľvek spracúvanie osobných údajov nad rámec

nevyhnutný na poskytnutie služby alebo dodania tovaru, je osobitným účelom spracúvania a pre ten potrebujete osobitný právny základ, ktorým je napríklad aj súhlas. Ak akýkoľvek online portál má prostredníctvom cookies záujem spracúvať údaje napríklad na marketingový účel, potrebuje na to súhlas od dotknutej osoby, nakoľko tento účel nie je skutočne nevyhnutný na to, aby dotknutá osoba webstránku prehliadala, alebo aby prijala službu, či tovar od prevádzkovateľa portálu.

Súdny dvor EÚ vo veci Planet49 (C-673/17) v zásade potvrdil, že nie je možné sa oprieť o vopred zaškrtnuté políčka súhlasu a takisto jasne uviedol, že súhlas musí byť vopred daný a informovaný, inak je neplatný. Veľmi zjednodušene povedané, v praxi v zásade platí, že webstránka môže mať automaticky vopred zapnuté výlučne esenciálne cookies (cookies, ktoré sú nevyhnutne potrebné na základnú funkčnosť webstránky) a všetky ostatné cookies podliehajú súhlasu, teda bez súhlasu dotknutej osoby nesmú byť aktivované.

Prevádzkovatelia bežných webportálov si už zvykli na tento štandard používania cookies, skutočnou výzvou do budúcnosti je však oblasť digitálnej reklamy, ktorej biznis model je postavený na výmene digitálnych osobných údajov a na cieľovej reklame (targeted advertising cookies). Ide o tok a výmenu masívneho množstva osobných údajov získaných z rôznych zdrojov, pričom tento tok je reťazený cez nespočetné množstvo prevádzkovateľov v rámci eko-systému plne automatizovaného nákupu a predaja reklamy podľa zvolených parametrov (tzv. RTB – Real Time Bidding). Ak by sme tento ekosystém podrobili striktným pravidlám a zásadám regulácie ochrany osobných údajov, konkrétne formálnym požiadavkám na náležitosti súhlasu, informačnej povinnosti, zásadám minimalizácie, transparentnosti a zodpovednosti, celý tento systém generujúci miliardy eur ročne, zahynie. Dozorné orgány v EÚ už prešetrujú viaceré podnety podané v tejto veci a bude skutočne zaujímavé sledovať, či dozorné orgány budú trvať na striktnom formálnom uplatňovaní pravidiel alebo sa s prevádzkovateľmi nájde riešenie, pri ktorom bude „vlk sýty a aj ovca celá“. Prvé lastovičky z dozorných orgánov sa skôr prikláňajú k striktnému formálnemu prístupu.

Sociálne siete a spolu s nimi aj GDPR sú takmer pre každého z nás súčasťou každodenného života. Je niečo, čo by sme pri ich užívaní mali vedieť a mohlo by to byť pre nás užitočné?

Sociálne siete budú hrať čoraz väčšiu úlohu v životoch ľudí, a nie sme tak ďaleko od momentu, kedy začnú ľudia transferovať časť svojej osobnosti do virtuálneho prostredia. Projekt Metaverse od Facebooku je podľa mňa iba začiatkom. Aj keď je regulácia ochrany osobných údajov a súkromia ako takého v online prostredí na úrovni EÚ zatiaľ tou najprísnejšou na svete, ani tá najdokonalejšia právna úprava vás neochráni pred vami samotnými. Napriek tomu, že pri všetkých aplikáciách by malo byť dodržané privacy by default a privacy by design, vždy si aspoň priebežne preverte, ako vyzerajú vaše nastavenia súkromia a určite sa oplatí si prečítať privacy notice, aby ste aspoň približne vedeli, čo sa bude s vašimi údajmi diať. Platí základné zlaté pravidlo, aby ste sa pred každým poskytnutím citlivejších údajov do online sveta aspoň zamysleli, či skutočne tieto údaje poskytnúť chcete, resp. či ich skutočne príslušný príjemca potrebuje a akú máte nad týmito údajmi následnú reálnu kontrolu.

NBÚ (Národný bezpečnostný úrad) má možnosť blokovat tzv. „dezinfo weby“. Novela č. 55/2022 Z. z. o niektorých opatreniach v súvislosti so situáciou na Ukrajine v sebe obsahuje aj akúsi „stopku“ pre NBÚ, keďže danú právomoc „blokovaná“ podľa § 27b, má NBÚ len do 30. júna 2022. V parlamente sa schválila novela, ktorá predlžuje túto právomoc NBÚ, a to do 30. septembra 2022, ako aj celá nová právna úprava blokovania takéhoto obsahu. Je jej predĺženie vhodné? Mal by NBÚ mať takúto možnosť blokovat takéto weby?

Aj keď ide o zdanlivo jednoduchú otázku, otázka zasahuje do veľmi komplexnej problematiky s celospoločenským dosahom. Na jednom sa možno zhodneme, že „dezinfo weby“, ktoré cielene, plne vedome a potenciálne aj za odplatu poskytujú nepravdivé informácie verejnosti, aby u časti obyvateľstva vytvorili nepravdivý obraz o niektorých spoločenských kľúčových skutočnostiach, sú neželaným javom. Tu sa však otvára potreba klasického ústavnoprávneho testu proporcionality, kde na jednej strane stojí verejný záujem na potlačení „dezinfo webov“ a na strane druhej najmä základné právo na slobodu prejavu, základné právo na informácie základné a základné právo na podnikanie. To, že sa postupom času „dezinfo weby“ stali relevantnými portálmi medzi obyvateľstvom, je podľa môjho názoru zlyhaním štátu najmä na úrovni politiky, v oblasti školstva a v dlhodobej (ne)kvalite legislatívnej činnosti. Preto takéto riešenie sa javí skôr ako „surovým“ sekcom do symptómov, ktoré sú iba vyústením dlhodobu neriešených problémov v spoločnosti.

Z iniciatívy Európskej dátovej stratégie (február 2020) vzišiel cieľ zabezpečiť aby sa EÚ stala lídrom v oblasti úpravy údajov. Má Európa takýto potenciál? (Otázka reaguje na Akt o údajoch – https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/qanda_22_1114)

GDPR a celkovo ochrana osobných údajov v EÚ je vo svete považovaná za najprísnejšiu, a to v prospech ochrany súkromia jednotlivca. Postupom času bude legislatíva EÚ možno patriť aj k tým najkomplexnejším vo svete, čo sa týka regulácie online prostredia, kde je na mieste spomenúť práce európskych legislatívcoch na Akte o digitálnych službách, Akte o digitálnych trhoch a Nariadení o umelej inteligencii. Znením

GDPR sa inšpirujú napríklad aj v niektorých štátoch USA, v Brazílii a v Indii.

Je potrebné si pripomenúť, že potreba regulácie ochrany osobných údajov vznikala aj na základe potreby kontroly veľkých technologických gigantov (Big Tech), ako je Facebook, Google, Amazon, Microsoft a Apple, ktoré disponujú nepredstaviteľným kvantom osobných údajov v takmer všetkých krajinách. V dnešnej dobe, kedy sa osobné údaje stávajú každodenným platidlom na prístup k bezplatnému obsahu online, požiadavka na jasné pravidlá o ich spracúvaní pre prevádzkovateľov údajov, je úplne prirodzená a práve EÚ je v tomto smere zatiaľ najďalej.

Po týchto vyčerpávajúcich otázkach by ste nám mohli prezradiť ako trávite svoj voľný čas aby ste aspoň na chvíľu zabudli na prácu, ktorá je po psychickej stránke nepochybne náročná?

Kvalitná psychohygiena je určite neodmysliteľnou súčasťou každej profesie, kde primárnou pracovnou pomôckou je práve mozog. V poslednej dobe najväčší oddych nachádzam na plachetniciach na mori, pri jazdení na koňoch, bicykli a dobrom jedle (hlavne veľa jedla).

A na záver: Akú radu by ste zanechali študentom práva nielen pre úspešné zvládnutie štúdia, ale aj pre úspešné budúce uplatnenie sa?

Budem sa opakovať, ale držte sa počas štúdia a aj po ukončení štúdia vždy toho, čo vás skutočne „baví“. Pokiaľ vás štúdium nebaví, zmeňte školu. Ak nebude vaša práca aspoň čiastočne aj vašim hobby, zmeňte prácu. Život je krátky na to, aby ste zabíjali svoj čas štúdiom alebo prácou, ktoré vás nenapĺňajú.

Rozhovor pripravili: Viktória Kološťová a Viktória Luptáková

Letná škola práva pre stredoškolákov 2. ročník

Po pilotnom ročníku v on-line verzii, sa aj tento rok uskutočnila Letná škola práva pre stredoškolákov - a už aj v priestoroch našej právnickej fakulty. Naši študenti pod vedením odborníka z Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pripravili pre účastníkov prednášky nadväzujúce na prípady prejednané pred Najvyšším súdom Slovenskej republiky. Cieľom projektu Letnej školy práva pre stredoškolákov bolo záujemcom sprostredkovať základy práva, umožniť im oboznámiť sa so štúdiom práva ako takého, ale sa aj oboznámiť s právnou argumentáciou a zlepšiť si tak argumentačné schopnosti. Projekt podporila aj Nadácia SPP, a účastníci si mohli odnieť aj knižné ceny poskytnuté vydavateľstvom Wolters Kluwer. Záujem bol veľký. Organizátori spomedzi deväťdesiatich prihlášok vybrali štyridsať úspešných účastníkov. Vybrali aj tri najlepšie eseje, ktoré boli podmienkou prijatia, venujúce sa

aktuálnym témam slobody prejavu či existujúcim hrozbám pre demokraciu.

Mala by byť sloboda slova neobmedzená?

Autor: Matej Droppa

Sloboda slova patrí popri ďalších medzi najzákladnejšie ľudské práva a jej garanciu obsahuje množstvo významných ľudskoprávných dokumentov, vrátane Všeobecnej deklarácie ľudských práv, či Dohovoru Rady Európy o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Čl. 26, odstavec 1 Ústavy Slovenskej republiky hovorí: „Sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené.“ Napriek tomu je však integrálnou súčasťou právnych poriadkov demokratických štátov možnosť vo verejnom záujme slobodu prejavu do určitej miery obmedziť. Kde však nastaviť hranicu medzi osobnou slobodou a verejným záujmom?

Aj slovenský trestný zákon obsahuje niekoľko ustanovení, označovaných ako tzv. verbálne trestné činy. Ide napr. o zločin hanobenia národa, rasy a presvedčenia, zločin šírenia po-

plašnej správy, zločin nebezpečného vyhrážania, ale aj zločin ohovárania. Schválne som vybral trestné činy z rôznych oblastí. Rád by som totiž zadefinoval veľmi hrubú a zjednodušenú typológiu a rozdelil verbálne trestné činy do dvoch veľkých skupín: prvá čiastočne obmedzuje slova v záujme bezpečnosti, verejného poriadku, ochrany štátneho zriadenia a demokracie, kým tá druhá má za cieľ skôr chrániť osobnú integritu jednotlivcov.

Prvá skupina úzko súvisí s konceptom brániacej sa demokracie, ktorý sa najmä v západoeurópskych štátoch začal uplatňovať po Druhej svetovej vojne s ohľadom na historickú skúsenosť – Weimerská republika tolerovala všetky názorové prúdy v spoločnosti, vrátane tých, ktoré boli zamerané a priori proti nej, čo sa jej napokon stalo osudným. Preto právne poriadky súčasných demokracií obsahujú prostriedky obmedzujúce vytváranie priestoru na ich vlastnú likvidáciu. Tento účel spĺňa predovšetkým postihovanie extrémizmu. V širšom slova zmysle som do tejto skupiny zahrnul ale aj trestné činy namierené proti bezpečnosti a verejnému poriadku všeobecne. Ide napr. o ohrozenie utajovanej skutočnosti či šírenie poplašnej správy. V tomto kontexte by som sa chcel pristiaviť pri návrhu ministerky spravodlivosti SR z konca roku 2021, ktorým by sa zaviedol trestný čin postihujúci šírenie nebezpečnej nepravdivé informácie. Považujem za legitímnu snahu chrániť občanov pred dezinformáciami, ktoré sú reálne schopné spôsobiť ujmu (najčastejšie spomínaný bol príklad,

kedy si niekto prečíta nepravdivú informáciu o tom, že vakcína proti Covidu-19 spôsobuje neplodnosť, v dôsledku čoho sa nezaočkuje a následne tomuto ochoreniu podľahne). Avšak zastávam názor, že klamanie o určitej skutočnosti by nemalo byť trestné eo ipso. Preto si myslím, že napr. popieranie holokaustu by na rozdiel od jeho schvaľovania trestné byť nemalo. Sankcionovanie zo strany štátu má prísť až vo chvíli, kedy nepravdivá informácia spôsobuje reálnu škodu alebo nebezpečenstvo.

Legitimita prítomnosti obmedzení v druhej mnou definovanej skupine je o niečo zložitejšia. Samozrejme, zločiny ako nebezpečné vyhrážanie sú vážnym zásahom do práv jednotlivca, a preto by mali byť prísne trestané. Tu možno vidieť nedostatky v online priestore, kde vymáhateľnosť takýchto činov nie je zaručená. Na druhej strane je tu ale trestný čin ohovárania, ktorý by podľa môjho názoru nemal mať v našom právnom poriadku miesto. Rozumiem tomu, že šírenie nepravdivých informácií o určitej osobe jej môže spôsobiť vážnu ujmu, avšak myslím si, že prostriedky občianskoprávných žalôb poskytujú pred takýmto konaním dostatočnú ochranu. Negatívne ale vnímam aj trendy, ktoré sa predovšetkým v Spojených štátoch a západnej Európe uplatňujú v posledných rokoch, a síce tzv. cancel culture, ktorá v záujme, dovoľm si konštatovať, že až nadmernej ochrany nedotknuteľnosti určitých sociálnych skupín legitimizuje obmedzovanie slobody slova. Podobné záležitosti sa našťastie doposiaľ neobjavujú v rovine reálnej trestnoprávnej či inej štátom vy-
máhanej zodpovednosti.

Ak sa máme pokúsiť odpovedať na otázku z úvodu tejto eseje, môžem povedať azda len toľko, že hranica je veľmi tenká a akejkolvek snahe o obmedzenie slova v akejkolvek situácii treba venovať zvýšenú pozornosť, pretože sloboda slova a prejavu ako takého patrí medzi hlavné výdobytky Nežnej revolúcie. Avšak sloboda prejavu nie je právom absolútnym a záujmy je potrebné vyvažovať.

Aké sú hrozby pre demokraciu?

Autor: Filip Prívovník

“Democracy cannot succeed unless those who express their choice are prepared to choose wisely. The real safeguard of

democracy, therefore, is education...to prepare each citizen to choose wisely and to enable him to choose freely are paramount functions of the schools in a democracy.”

Roosevelt, Franklin D. (1941). “Public Papers of the Presidents of the United States: F.D. Roosevelt, 1938, Volume 7”, p.538

Samotná demokracia ako terminus technicus pochádza z dvoch slov gréckeho pôvodu demos - ľud a kratos - vláda. Označujeme ju ako vládu ľudu, teda formu takú, kde sa menšina podriadi väčšine avšak stále s kladeným dôrazom na rešpektovanie práv a slobôd príslušnej menšiny. Medzi základný faktor v procese rozhodovania patrí tzv. vox populi. V praxi, občania štátu majú právo sa aktívne zapájať na smerovaní da-

ného štátu, keďže dnes už z objektívnych dôvodov nemôžeme praktizovať priamu demokraciu pri každom rozhodovaní, uplatňuje sa tzv. inštitút nepriamej demokracie, kde sa občania štátu nepriamo, prostredníctvom volených zástupcov podieľajú na fungovaní štátu. Samozrejme, prvok priamej demokracie je v našom právnom systéme garantovaný Ústavou, ktorý poznáme ako referendum. Toľko k základom o fungovaní, dovoľte mi sa ale pozrieť bližšie na potenciálne hrozby ohrozujúce demokraciu.

Ako som už spomínal, občania príslušného štátu sú považovaní za primárnu súčasť. Volia si zástupcov, hlasujú v referende ba dokonca môžu slobodne vyjadriť svoj súhlas či nesúhlas na určitú tému. Môžeme teda povedať, že zohrávajú významnú rolu v tzv. decision-making procese. S odvolaním sa aj už na začiatku citovaným výrokom Franklina Roosevelta, nedostatočná vzdelanosť občanov takmer úplne obmedzuje ich schopnosť urobiť kvalitné rozhodnutie, či zaujať hodnotiace stanovisko. Nedá mi však neopomenúť ešte ďalšie hrozby, ktoré priamo súvisia so slabou vzdelanosťou. Tými sú takzvané hybridné hrozby. Medzi ktoré patria azda dva najnebezpečnejšie fenomény pre demokraciu, to sú dezinformácie a extrémizmus. Hlavne počas pandémie koronavírusu sme mohli vidieť obrovské masy ľudí odmietajúce akékoľvek poznatky z oblasti medicíny alebo farmácie, títo ľudia na rozdiel od poznatkov, ktoré boli nezávisle overiteľné a nezávádzajúce boli náchylní veriť rôznym zavádzajúcim, nezávisle neoveriteľným informáciám od rôznych ľudí, no zväčša rôznym extrémistickým predstaviteľom. Táto skutočnosť sa pretavila až do krajne vyhrotených prejavov, ktoré v určitom bode pôsobili priam deštruktívne na náš demokratický systém. Takéto prejavy boli napríklad zvýšená nedôvera voči štátnym inštitúciám

súvisiaca samozrejme s úplným odmietaním a nerešpektovaním príslušných autorít.

Všetky popísané hrozby súvisia už s opomenutou slabou úrovňou vzdelávania, ktorá neskôr spôsobuje slabú podporu kritického a analytického myslenia a mediálnej gramotnosti, ktorá ako sa ukázalo je kľúčová v demokraciách. Jednoduchou povedané, súčasťou každej dobre fungujúcej demokracie musia byť vzdelaní a kriticky mysliaci jedinci.

Aké sú hrozby pre demokraciu?

Autor: Tamara Dávidová

Demokracia, v dnešnej dobe častokrát používané slovo, ktoré však nie každý používa správne. Žijeme v demokratickom štáte, kde každý z nás využíva jej výhody a plní si aj svoje povinnosti, no nemôžeme zabúdať, že s privilégiami, aké nám demokracia ponúka, prichádzajú aj negatíva v podobe hrozieb. Niekedy si ich možno neuvedomujeme, lebo sa nás nedotýkajú priamo, no i tak sú prítomné a majú obrovskú silu. Je ich nekonečné množstvo a každým dňom pribúdajú ďalšie a ďalšie. Dnes by som chcela spomenúť aspoň niektoré, hlavne tie hrozby, ktoré mňa osobne trápia najviac.

Ako prvý by som chcela spomenúť politický extrémizmus, ktorý patrí k z môjho pohľadu k jednej z najväznejších hrozieb modernej demokracie. Myslím si, že v každej krajine, či už demokratickej alebo nedemokratickej, sa nachádza keď už nie extrémistická strana, tak extrémizmus v nejakej podobe. Buď ako u nás formou politickej strany, ktorá opakovane získala podporu od voličov či už na regionálnej alebo celoštátnej úrovni, alebo tak, že časť ľudí nesie v sebe určité extrémistické znaky v menších množstvách, čo si nie vždy ľudia včas uvedomia. Extrémizmus predstavuje riziko pre demokratický systém už len preto, lebo vo veľa situáciách prekrúca ústavu, základný zákon štátu, vo svoj prospech. Ohrozuje taktiež aj ľudí, ktorých rozlišuje na základe rasy, orientácie alebo vierovyznania. Koncept brániacej sa demokracie je určite na mieste, pretože už v roku 2015 sa v našej krajine prijala koncepcia voči extrémizmu, ktorá trvala v období štyroch rokov. Ich

podstatou bolo aktívne bojovať proti extrémizmu, jeho sympatizantom a prejavom, ale najmä spoločenským dôsledkom. Pomáhali napríklad orgány verejnej moci, bezpečnosť štátu, ale aj občianske spoločnosti a akademické obce.

Ďalšou a určite nám veľmi dobre známou formou hrozby je

korupcia. Slovenská demokracia sa za 30 rokov jej existencie podstatne zmenila, no nemôžeme poprieť, že jej tvár výrazne sformovali peniaze a úplatky. Veď ak sa pozrieme na jej úplne začiatky a privatizáciu s nimi spojenú, alebo vládu jednej strany, ktorá si dosadila na všetky výhodné pozície v štáte svojich ľudí. Z môjho pohľadu dokonalé politické krytie korupčných praktík. Alebo si zaspomínajme na prevalenie úplatkov doktorov na vysokých postoch a ich následné „súdne procesy“. Úplatky, ktoré prijali, už nikdy nikto nevidel. Najväčšie ryby – podnikatelia, dostávajú zákazky od štátu s astronomickými sumami, aj keď by sa dali určite urobiť za menej. A potom sa pýtame otázky: Ako je možné, že si to nikto taký dlhý čas nevšimol? Ako to, že to tým bohatým stále prechádza a my bežní občania musím obracať každú korunu na dvakrát? Odpoveď je jednoduchá: lebo práve v našom štáte počas vlády určitej strany, ktorá mala väčšinové zastúpenie s prázdnyimi rečami a nevykonanými sľubmi, boli plnené vrecká práve „tých z vrchu“ pomocou obchádzania zákonov do, pre nich nekonečnej, štátnej pokladnice.

Do tretice by som moju úvahu doplnila čerstvou, stále nekončiacou, ukážkou toho, ako vyzerá, ak sa istá krajina bezdôvodne rozhodne pochovať demokraciu a suverenitu inej krajiny vyhlásením, že práve ona samostatnosť nikdy nemala. A to všetko ešte spolu s ozbrojeným vpádom. Kým ešte pred tromi rokmi ľudia v prieskume označovali ako najväčšiu hrozbu demokracie USA spolu s politikou vtedajšieho prezidenta Donalda Trumpa, dnes si so strachom v očiach môžeme povedať, že po 24. februári tohto roka Ruská federácia bez najmenej pochybnosti, vedie. Po bezpríčinnom, nevyprovokovanom a ozbrojenom vpáde na Ukrajinu a bezcharakternom zabíjaní, mučení, znásilňovaní, odopieraní základných ľudských práv a slobôd detí i dospelých. Spojených s ničením infraštruktúry, historických pamiatok či budov. Urážanie štátnych predstaviteľov a niekoľkonásobné pokusy o ich zabitie. Na strane druhej však môžeme vidieť nekončiacu odvahu a silu ukrajinského obyvateľstva ubrániť svoju vlasť za každých okolností, a to aj na úkor straty majetku či blízkych. Dokázali

by sme sa aj my, obyvatelia Slovenska, takto obetovať za našu zem? Za našu demokraciu?

Moju prácu by som chcela ukončiť citátom, ktorý povedal prvý československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk: „Ak má naša demokracia nedostatky, musíme prekonávať tie nedostatky, ale nie prekonávať demokraciu.“¹ V preklade, je iba na nás jednotlivcoch, aby sme sa každý jeden deň snažili

prispievať k zmenšovaniu hrozieb pre našu demokraciu, ktorá robí určite náš svet lepším miestom, aj keď má občas svoje muchy. Nikdy by sme nemali dovoliť, aby sa i pri čo najväčšej snahe o vykorenenie demokracie zo štátu, niekomu podarilo tento proces dokončiť.

Za redakčnú radu Corpus Delicti spracovala Adriana Slezáková
Foto: Martin Pogádl

¹ Zdroj: <https://citaty-slavných.sk/citaty-o-demokracii/>

Nová študentská platforma – NAŠA PRÁVNICKÁ

Kto alebo čo je “NAŠA PRÁVNICKÁ”?

Sme študentská platforma, ktorá sa bude snažiť svojou aktivitou v online i “offline” priestore spríjemniť študentský život na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity.

Veríme, že študentský život je aj o zážitkoch. Preto chceme organizovať pravidelné eventy, na ktorých sa budeme stretávať. Spoznávať. Baviť. Dôkazom sú úspešné podujatia Meet&Greet a Open Semester Party v spolupráci so Študentskou radou Trnavskej univerzity.

Okrem toho cez užitočný obsah na sociálnych sieťach, ktorým budeme vykrívať “horšie” komunikované témy, a tipmi k štúdiu, budeme zase podávať pomocnú ruku všetkým kolegom, čo to budú potrebovať.

Aj ty si NAŠA PRÁVNICKÁ. Ozvi sa nám, a poďme spolu tvoriť lepšiu PF TU.

Medzi zakladajúcich členov platformy patrí i náš grafik Patrik Ondrejch, Viliam Michalík, Rastislav Lalinský či Petra Straková. Na fotkách hore Patrik Ondrejch a Viliam Michalík.

Pozrieť si nás môžeš na našom IG/FB na linkoch:

https://www.instagram.com/nasa_pravnicka/

<https://www.facebook.com/nasapravnicka>

